

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 43.

Onsdagen den 19 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 middagen.

Justerades protokollet för den 11 dennes.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Upplästes ett så lydande protokoll:

År 1875 den 18 Maj sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse ordförande bland fullmäktige i Riksgäldskontoret efter Herr Statsrådet Carlsson; och befans, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Godsegaren Friherre Johan Gustaf Nils Samuel Åkerhjelm med 31 röster.

S. Lagerberg.

A. G:son Bennich.

John Ericson.

E. Key.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, att detta protokoll skulle läggas till handlingarne samt Riksdagens Kanslideputerade anmodas låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnande för den valde som ock underdånig skrifvelse om valet till Kongl. Maj:t, hvilket bifölls.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Bevillnings-Utskottet i dess memorial N:o 11 föreslagen och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som i öfverensstämmelse med Utskottets af Första Kammaren godkända förslag vill

att den i §§ 3 och 4 af gällande stämpelpappersförordning till 5 procent af lönebeloppet bestämda stämpel å fullmakter, konstitutiorialer och förordnanden å embeten, tjänster eller beställningar med verklig lön skall nedsättas och i enlighet med det vid Utskottets betänkande N:o 7 fogade författningsförslag bestämmas att utgå med 1 procent af nämnda belopp;

att stämpeln å diplomer för agenter, generalkonsuler och konsuler, hvilka åtnjuta traktamente eller lön, skall bestämmas till 1 procent å Svenska statsverkets andel i den beställningen tillagda aflöning;

att, der för fullmakt, förordnande eller resolution på tjenstebyte stämpel skall utgå efter en beräkning af 5 procent af det belopp, hvarmed den lön, som erhålles, öfverstiger den förra lönen, denna beräkning skall ske efter 1 procent af samma belopp;

att de i omförmälda §§ 3 och 4 af stämpelpappersförordningen förekommande föreskrifter att, om någon erhåller fullmakt å tjänst, hvilken han förut på förordnande bestridt, från stämpelbeloppet å fullmakten skall afräknas det "stämpelbelopp", som för förordnandet blifvit erlagdt och motsvarat lönen eller löneskilnaden, skola, i enlighet med det vid förenämnda betänkande fogade författningsförslag, uti hvardera §:n erhålla följande till redaktionen förändrade lydelse: Undfår någon fullmakt å tjänst, hvilken han förut bestridt på förordnande, hvarför stämpelpappersafgift, motsvarande aflöningsförmånerna, blifvit erlagd, beräknas stämpel å fullmakten blott för den tillökning i aflöning, som i följd af fullmakten erhålles;

samt *att* den i meranämnda författningsförslag intagna redaktionsförändring i afseende å föreskriften uti § 4 af stämpelpappersförordningen om stämpelns beräkning för underofficerare vid de värfvade regementena och flottan m. fl., skall vinna Riksdagens godkännande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat bibehållande af nuvarande stadganden uti ifrågavarande hänseenden.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 81.

Nej — 13.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds

förlopp ett protokollsutdrag, N:o 267, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 49 ja och 115 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 130 ja och 128 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 84, i anledning af väckt motion angående afskrifning af grundränta, kronotionde och indelningsverk samt med förslag till de vilkor, hvarunder sådan afskrifning bör ega rum.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 85, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt faktoriträdgården i Örebro stad åsatta ränta, kronotionde och rotering.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets den 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion dels derom, att arbetare vid jernvägsbyggnader måtte ställas under krigslagarne m. m. och dels om beviljande af ett särskildt förslagsanslag till bestridande af de kostnader, som af berörda anordning blefve en följd.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 18 dennes bordlagda utlåtande N:o 32, i anledning af väckt förslag om förändrad lydelse af 58 och 110 §§ i Kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets den 18 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 33, i anledning af väckt förslag om meddelande af bestämmelser rörande verkan af skriftliga aftal; samt

N:o 34, i anledning af väckt förslag om ändring i gällande författningar om skjutslegan vid de gästgifverier, der entreprenadskjuts icke finnes.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 18 dennes bordlagda betänkande N:o 12, i anledning af Andra Kammarens beslut om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående beredande af undervisning åt döfstumma.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.*

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion angående omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.

§ 2.

Bifölles.

§ 3.

Herr Rydin: De två första paragraferna äro blott en redaktionsförändring i öfverensstämmelse med strafflagen och så att i stället för "Riksens Ständer" införts "Riksdagen". Men i denna paragraf har man föreslagit den förändringen, att orden "Konungens rådgifvare i kommandomål" skulle uteslutas. Jag fäste redan i går uppmärksamheten på möjligheten, att man hos oss skulle kunna anordna det så, att någon utom Statsrådet vore Konungens rådgifvare i kommandomål. Så är förhållandet i Norge. Det är derföre icke skäl att taga bort ur en ansvarighetslag en bestämmelse, som icke försäkrar något ondt, der den står, men som, om den borttages, kan efter någon tid föranleda till en ny förändring i ansvarighetslagen. Nekas kan väl icke, att detta Lag-Utskottets utlåtande bär spår af att vara nog hastigt tillkommet, och jag kan ej underlåta att såsom bevis härpå anföra, hurusom, då man för vinnande af en redaktionsförbättring i denna paragraf har strukit uttrycket "Konungens rådgifvare i kommandomål", man uti ingressen låtit kvarstå formuleringen: "statsministrarne och statsråden skola" etc. Nu veta vi, att det finnes hvilande till vidare grundlagsenlig behandling ett förslag till den grundlagsförändringen, att det icke skall finnas mera än en statsminister. Det finnes ytterligare en paragraf, som är af den beskaffenhet, att den borde upphävas till följd af den ändring, 34 § Regeringsformen erhållit, nemligen 9 §, som omtalar statsråd såsom militärledamot i Högsta Domstolen. Ett sådant förhållande kan nu icke inträda, emedan ett statsråd icke får utöfva annan embetsbefattning.

Jag yrkar afslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Hvad först angår den erinring, som den ärade talaren gjorde derom, att icke uti detta förslag till ansvarighetslag blifvit införd den förändring, som skulle blifva möjligen behöflig, derest det hvilande förslaget till grundlagsändring skulle blifva antaget, så vill det synas mig, att detta är att taga af sig

hatten alldeles för tidigt för det hvilande grundläsändringsförslaget; det blir tid nog att göra en sådan förändring, om förslaget en gång blir antaget. Jag tror, att det skulle hafva varit ett fel, som den ärade talaren icke torde hafva underlåtit att anmärka, om man nu intagit såsom gifven lag ett förslag, som blott hvilar på Kamrarnes bord. Jag tror således, att Lag-Utskottet i detta hänseende förfarit fullkomligt rätt, och efter min tanke har Utskottet gjort det äfven i den andra frågan, då det nemligen ställt ansvarighetslagen i öfverensstämmelse med ordalagen i 6 § Regeringsformen, som nu har en annan lydelse mot år 1809. Det står nemligen i nu gällande Regeringsform, att bland Statsrådets ledamöter skall finnas "en chef och föredragande statsråd för Landtförvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för armén, och en för Sjöförvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan." Sedan den ärade talaren har åstadkommit en sådan förändring i dessa lagbud, att en särskild rådgifvare i kommandomål, vare sig för armén eller för flottan, kan komma att åter tillsättas, kan det möjligen vara skäl att ånyo införa föreskriften i ansvarighetslagen, men för närvarande öfverensstämmer Utskottets förslag med grundlagen, och då tror jag, att den lydelse, Utskottet i denna paragraf föreslagit, bör bifallas, hvarom jag äfven anhåller.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

Herr Rydin: Jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att min mening icke var, att man skulle göra en ändring i öfverensstämmelse med ett hvilande förslag, utan att man icke skulle göra en redaktion, som är onödig, då det ju blott behöfver stå statsrådsledamot och icke nämnas ordet statsminister. Hvad beträffar den andra anmärkningen af Grefve Mörner, vill jag blott erinra, att det icke är något fel mot grundlagen, om uttrycket "Konungens rådgifvare i kommandomål" står qvar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 4.

Bifölls.

§ 5.

Herr Rydin: I afseende på denna paragrafs 2:dra mom., anhåller jag att få framställa en anmärkning. Utskottet har der infört uttrycket "medborgerligt förtroende" i stället för "ära". Då detta moment, sådant det för närvarande lyder, är hemtadt från 16 § Regeringsformen, är väl icke skäl att i detsamma göra ändring, och lika

Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

litet som den föreslagna förändringen påkallas af något stadgande i grundlagen, lika litet påfordras den af strafflagens bestämmelser, ty, såsom vi veta, finnas infamerande straff med andra påföljder än förlust af medborgerligt förtroende, såsom t. ex. ovärdighet att i rikets tjenst nyttjas, ovärdighet att vittna o. s. v. Följden af den lydelse, Utskottet föreslagit, skulle blifva den, att ett statsråd, som tillstyrker Kongl. Maj:t att vid ett afsked, som beviljas en person, vidfoga en klausul, hvarigenom personen i fråga förklaras t. ex. ovärdig att i rikets tjenst vidare nyttjas, skulle vara fri från det ansvar, som här omtalas. På samma sätt, om han förklarades ovärdig att vittna. Då är paragrafen mycket bättre formulerad, sådan den för närvarande lyder, hvarför jag yrkar, att paragrafen måtte bibehållas vid dess gamla lydelse.

Grefve Mörner, Carl Göran: Här är icke fråga om annat än hvad som i nu gällande strafflag upptages såsom straffpåföljd, och der finnes numera icke omnämndt mistning af ära. Derföre har man ställt ordalagen i öfverensstämmelse med nu gällande strafflag, och detta är väl icke något fel. Om Konstitutions-Utskottet icke vill föreslå ändring af grundlagen i öfverensstämmelse dermed, måtte detta icke röra Lag-Utskottet.

Herr Rydin: Jag har endast fäst uppmärksamheten derpå, att Lag-Utskottet har förbisett, att det finnes flera än ett ärestraff, förlust af medborgerligt förtroende, och det är för den händelsen, att en sådan annan straffpåföljd skulle blifva af ett statsråd tillstyrkt, som jag ansett det vara en orimlighet, att statsrådet skulle gå fri från ansvar, då han åter skall vara ansvarig för andra kränkningar af den enskildes rätt. Denna rätt är lika väl kränkt, om jag förklarar en person ovärdig att i rikets tjenst nyttjas, som om jag förklarar honom förlustig medborgerligt förtroende.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande paragrafen och dels af *Herr Rydin*, att den motsvarande paragrafen i den nu gällande ansvarighetslagen skulle bibehållas oförändrad, framstälde Herr Grefven och Talmannens proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 6.

Grefve Hamilton, Henning: Det förhåller sig med gamla lagar alldeles som med gamla hus, att, om man låter dem stå orubbade, kunna de under en temligen lång tid begagnas; men slår man af den gamla rappningen, som gifvit dem ett vördnadsvärdt utseende, befinnas de vara ganska murkna och icke kunna hjälpas, utan måste rifvas ned till grunden. Sådant är förhållandet med 6 § i ansvarighetslagen, emedan den står i alldeles uppenbar strid med 106 § Regeringsformen. Denna paragraf föreskrifver nemligen, att om Konstitutions-Utskottet finner

en Konungens rådgifvare hafva tillstyrkt öfverträdelse af grundlag eller allmän lag, skall han ställas under riksrätt. Konstitutions-Utskottet kan således icke, vid det förhållande att en öfverträdelse af grundlagen egt rum, göra anmälan efter 107 § Regeringsformen, emedan 106 § Regeringsformen tydligen säger, att riksrätt då skall ega rum. Men är det så förhållandet, kan naturligen icke en civillag eller annan lag än grundlagen föreskrifva, att vissa brott emot grundlagen skola behandlas af riksrätt, men andra åter enligt 107 § Regeringsformen. Nu står här likväl i denna paragraf, att Riksdagen får emot 106 §:s tydliga lydelse göra anmälan för grundlagsbrott enligt 107 § Regeringsformen. Huru detta skall kunna hjälpas på annat sätt, än att 107 § Regeringsformen undergår en ändring, vågar jag icke bestämdt säga. Man kan svårligen genom ansvarighetslagen ålägga Statsrådets ledamöter annat straff än mistning af embetet, som åter är upptaget i 107 § Regeringsformen. Möjligen kunde man göra en hänvisning till strafflagen, på samma sätt som Utskottet gjort på ett par andra ställen, eller kanske inskränka sig dertill, att om riksrätt finner brott vara begånget emot någon grundlagsparagraf, som förut icke är upptagen, Kongl. Maj:t endast skulle erhålla del af riksrättens protokoll, i hvilket fall det finge bero på Kongl. Maj:t, hvilken åtgärd skulle komma att vidtagas. Detta lemnar jag emellertid derhän; men hvad som synes uppenbart är, att då vi vilja antaga ny ansvarighetslag för Konungens rådgifvare, bör man icke låta i densamma kvarstå sådana paragrafer, som uppenbart strida emot gällande grundlag. Jag får därför yrka återremiss, på det Utskottet må tillse, om det icke är möjligt att ställa denna paragraf i öfverensstämmelse med grundlagen.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Förts.)*

Grefve Mörner, Oscar: Den siste talaren behagade yttra, "att det förhåller sig med gamla lagar aldeles som med gamla hus, att, om man låter dem stå orubbade, kunna de under temligen lång tid begagnas, men slår man af den gamla rappningen, som gifver dem ett vördnadsvärdt utseende, befinnas de vara ganska murkna och icke kunna hjälpas, utan måste rifvas ned till grunden". Det beror på hvad erfarenhet man har af gamla hus. För min del hade jag trott, att om man har ett gammalt hus, som väl kan stå, men der dörrar och fönster äro dåliga, kan huset blifva beboeligt ganska länge, om man sätter in nya dörrar och fönster.

Hvad denna paragraf angår, kan det bero på, huru man läser densamma. Den värde talaren har läst den på ett sätt; jag läser den, för min del, på ett annat sätt, och sedan kan man undersöka, hvem af oss, som läst rätt. I förbigående får jag omnämna, att denna paragraf skrefs år 1810; det var nyss efter sedan Regeringsformen var uppsatt, och de, som skrefvo den, voro just icke några enfaldiga personer, utan män hvilka man för närvarande läser hafva svårt att uppleta maken till. De, som skrefvo ansvarighetslagen, framgingo ur samma skola och kunna väl antagas haft förmåga att tänka och begripa i hvad förhållande ansvarighetslagen stod till grundlagen och derefter redigerat densamma. Det vore märkvärdigt, om man nu efter

Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

mer än 60 års förlopp skulle uppdaga, att denna ansvarighetslag icke skulle stå med grundlagen i harmoni. Talaren nämnde, att i 106 § Regeringsformen står, att om en statsrådsledamot handlade emot rikets lagar, skulle han ställas inför riks rätt; men der står, "att någon Statsrådets ledamot, eller någon för tillfället förordnad föredragande eller den embetsman, som i kommandomål Konungen råd gifvit, uppenbarligen handlat emot rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf," etc. etc. Det är således en positiv gerning, som der förutsättes. Hvad innehåller nu denna § 6 i ansvarighetslagen? Jo, den säger: "Uraktlåter statsrådsledamot att öfriga honom i grundlagen uttryckligen föreskrifna, men i denna ansvarighetslag icke särskildt uppräknade pligter och föreskrifter iakttaga och fullgöra," etc. Detta förutsätter icke någon bestämd gerning, utan endast en underlåtenhet. Detta är en himmelsvid skilnad. Jag vill, hvad denna paragraf angår, uppriktigt säga, att den skulle, för min del, kunna helt och hållet utgå; men då Utskottet just icke velat skriva en ny lag, utan blott sträfvat att göra detta bofälliga hus beboeligt och begagneligt, hörde det icke Utskottet till att hugga af vissa knutar, då det icke varit alldeles nödvändigt. Då erfarenheten dessutom visat, att denna paragraf icke någon skada gjort, och att borttaga den nu måhända skulle föranleda skiljaktigt beslut med Andra Kammaren, vill jag anhålla om bifall till paragrafen, så att icke det hela ramlar på något af så liten vikt. Att återremittera paragrafen till Utskottet, går också av; men vi hafva i dag den 19 Maj, och då Utskottet icke skulle kunna handlägga saken förr, än det fått Kammarens diskussionsprotokoll, skulle det vara likasom en begrafning i tysthet, och vi skulle icke få ärendet tillbaka vid denna riksdag.

Jag yrkar derföre bifall till denna paragraf.

Herr Rydin: Om den siste ärade talaren hade läst 106 § Regeringsformen till slut, hade han derigenom vederlagt hela första delen af sitt anförande, och jag ber nu särskildt att få fästa uppmärksamheten på, att denna paragraf, om någon, är utsatt för olika tolkningar och att ingen paragraf i ansvarighetslagen vid utkräfvande af ansvar å Statsrådets ledamöter gör så mycken skada, som denna 6 §, ty det är med den paragrafen i hand, som man, då ett i Statsrådet fattadt beslut anses stridande mot rikets grundlag eller allmän lag, tillstyrker användande af 107 § Regeringsformen i stället för 106 § samma lag, som i sådant fall rätteligen borde tillämpas. Då jag anser det vara af vikt, att Lag-Utskottet egnar en sorgfällig uppmärksamhet åt detta förhållande, så att vi ur en blifvande ny ansvarighetslag få bort föråldrade stadganden, som hafva en menlig inverkan på tolkningen af grundlagen, instämmer jag i yrkandet om återremiss.

Grefve Hamilton: Med den näst siste talaren skall jag icke tvista hvarken om möjligheten att reparera gamla hus eller angående tiden, när man upptäckte att denna paragraf var felaktig, men jag vill dock anmärka att dermed icke dröjde i 65 år efter det lagen skrefs, ty redan vid 1840 års riksdag var samma paragraf föremål

för olika tolkning, och detsamma har sedermera alltjemt, såsom jag tror till märkbar skada, varit förhållandet, emedan hvarje gång Konstitutions-Utskottet mot grundlagens tydliga lydelse velat tillstyrka användande af 107 § Regeringsformen har det skett just med åberopande af ifrågavarande 6 § i ansvarighetslagen. Om det äfven vore möjligt att läsa 106 § Regeringsformen på två olika sätt, så kan man dock aldrig läsa den så, att man derigenom öfvertygar någon att uraktlåtenhet af en handling är en handling.

Jag är för öfrigt hufvudsakligen förekommen af Herr Rydin och inskränker mig därför att fortfarande yrka återremiss af denna paragraf.

Herr Caspersson: Jag kan icke läsa denna paragraf på annat sätt, än att den uttryckligen bestämmer, att sådana mål, hvarom den handlar, icke kunna upptagas af riks rätt utan att det i dessa fall beror på Riksdagen att, om den vill, tillämpa 107 § Regeringsformen. Huru grundlag skall tillämpas kan icke vara beroende af en strafflag, tillkommen så som ansvarighetslagen. Man kan nemligen icke tolka grundlag genom en lag, stiftad på samma sätt som civillag. Finner man ifrågavarande paragraf skadlig, så tror jag, att det enklaste är att utesluta den, och jag kan icke föreställa mig, att något annat stadgande behöfver sättas i stället, ty denna paragraf innehåller ju ej något annat, än att deri omnämnda mål icke kunna af riks rätt upptagas, utan skola behandlas i den ordning 107 § Regeringsformen föreskrifver.

Herr Rydin: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att denna paragraf icke kan helt enkelt strykas, emedan den innehåller hvad ansvar som skall drabba statsrådets ledamöter för andra öfverträdelser af grundlag än de, som i ansvarighetslagen finnas särskildt uppräknade. Denna paragraf står i sammanhang med § 8, som bland annat säger, att den föredragande skall mista embetet, om han underlåter att vägra kontrasignation på ett beslut, som han finner vara stridande mot Regeringsformens bokstafliga föreskrift. Hvad beträffar det yttrande, som här blifvit fäldt, att en sådan föredragande icke kan dömas af riks rätt, så strider detta mot 106 § Regeringsformen, som ålägger Konstitutions-Utskottet, att då någon statsrådsledamot tillstyrkt ett beslut, som strider mot grundlag eller allmän lag, ställa honom inför riks rätt, och talarens deduktion, som gick ut på att allmän lag skall vika för grundlag, slutade genom den konklusion han gjorde dermed, att grundlag skulle vika för allmän lag. Herrarne finna således, att det icke är så lätt att utan all motivering ändra den ena paragrafen efter den andra i ansvarighetslagen. Det är svårt att göra sig förtrogen med en lag sådan som denna, och jag hemställer till Kammaren, om vi icke göra klokast i att återremittera denna paragraf och att låta ansvarighetslagen en annan gång dyka upp i bättre skick. Då det varit en tvistefråga inom Konstitutions-Utskottet under 9 riksdagar, huruvida Utskottet skulle använda 106 eller 107 § Regeringsformen, då ett beslut, som ansetts lagstridigt, blifvit i Statsrådet fat-

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
Forts.)*

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

tadt, så är det skäl, om man öfverhufvud vill ändra ansvarighetslagen, att göra det just beträffande denna punkt, ty onekligt är, att, genom den tolkning Konstitutions-Utskottet deråt gifvit, Statsrådets ledamöter stå alldeles försvarslösa i en hel mängd frågor. Konstitutions-Utskottet säger: Ni har brutit mot grundlag eller allmän lag, men gör anmälan onligt 107 § Regeringsformen, i hvilket fall frågan aldrig kommer till riks rätt, utan Konstitutions-Utskottet gör sig både till åklagare och domare. Att vid en sådan fråga som denna, med förbiseende af den praxis som utbildat sig i strid mot gällande lag, framkomma med en ny ansvarighetslag, der ifrågavarande 6 § står kvar med oförändrad lydelse, är en orimlighet, och jag yrkar derföre att nämnde paragraf måtte återremitteras.

Grefve Mörner, Carl Göran: 106 § Regeringsformen slutar med att ansvar för deri omnämnda lagöfverträdelse skall af riks rätt ådömas "efter allmän lag och den särskilda författning, som till bestämmande af sådant ansvar utaf Konungen och Riksdagen fastställt varder." Det är således ansvarighetslagen, som bestämmer det ansvar, som i sådant fall skall drabba Statsrådets ledamöter, men vid uppgörandet af denna lag har man icke kunnat gå derhän att göra alla möjliga små omständigheter, i fråga hvarom tankarne kunna vara olika emellan Konungens rådgifvare och Konstitutions-Utskottets ledamöter, till föremål för riksrätts behandling. Man har i nu gällande ansvarighetslag inskränkt sig till att bestämma ansvar för sådana gröfre förseelser, med afseende på hvilka det icke torde kunna uppstå någon tvist derom, att de ju äro af den art, att de, bevisade, böra medföra ansvarspåföljd. Att vilja ytterligare utsträcka tillämpningen af 106 § Regeringsformen derhän, att den skulle omfatta äfven smärre förseelser och derigenom öppna fältet för chikaner och onödiga rättegångar, är en åtgärd, som jag för min del icke kan vara med om. Man säger visserligen att genom tillämpning af 107 § Regeringsformen, skulle Konungens rådgifvare betagas tillfälle att få saken pröfvad inför riks rätt. Ja väl, men rådgifvarne hafva rättighet att, då Konstitutions-Utskottets betänkande vid riksdagen förekommer, uti Riksdagens Kamrar försvara de åtgärder, mot hvilka Utskottet gjort anmärkning, och då jag icke kan annat än såsom gifvet antaga, att de, derest obefogade anmärkningar emot dem riktas, hvarken skola sakna vilja eller förmåga att lägga sin oskuld i dagen, så kommer landet att döma emellan dem och Konstitutions-Utskottet. För min del tror jag derföre, att om man skulle ställa så till, att genom denna lag tillfälle bereddes dertill att för småsaker påkalla en så allvarsam åtgärd som riks rätt, så handlar man ganska obetänksamt. Då de Herrar, som anse den nuvarande ansvarighetslagen såsom ett historiskt monument, som borde kvarstå oförändradt, nu uppträda och yrka förändring i densamma för att skärpa lagens bestämmelser, så förefaller det mig som om de öfvergifvit sin åsigt om det tillhörliga uti att lemna detta monument i dess nuvarande skick. Lag-Utskottet har i afseende på den nu föredragna paragrafen gått deras förut under diskussionen uttryckta önskingar till mötes. Monumentet står kvar

oförändradt, och jag såsom motionär har ingen anledning att yrka ändring i hvad Utskottet i denna punkt föreslagit. Jag tror att det för landet i det hela är bättre såsom det nu är mot om en förändring i angifna riktningen skedde, och det är på detta förhållande, som jag i första rummet fäster afseende.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

Herr Rydin: Jag vill blott med anledning af den siste talarens anmärkning omnämna skälet, hvarföre jag och flere med mig öfvergifvit den ställning, vi förut i frågan intogo, att nemligen icke göra några ändringar i ansvarighetslagen. Det är naturligt, att man måste öfvergifva denna ställning, då Kammaren redan förut ändrat flera paragrafer af nämnda lag, och då frågan kommit i detta stadium, måste vi pröfva, huruvida denna och öfriga paragrafer äro lämpliga eller icke i en ny ansvarighetslag. Hvad beträffar fördelarne af att bibehålla paragrafen oförändrad, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, när ett lagbrott blifvit af någon Konungens rådgifvare begånget, så skall Konstitutions-Utskottet ställa en sådan under tilltal inför riksrätt, och det blir då denna domstol, som, efter pröfning af förekommande bevis, afgör, huruvida denna statsrådsledamot är till brottet skyldig eller icke, då deremot i de fall, 107 § Regeringsformen afser, det är Riksdagen, som förklarar, huruvida den vill ett statsråds entledigande eller ej. Riksdagen har i sistnämnda fall icke rätt att bedöma, huruvida ett rättsstridigt beslut föreligger eller icke. En sådan rätt tillkommer endast Konstitutions-Utskottet. Jag frågar då: kan det vara med god ordning öfverensstämmande, att ett statsråd kan aflägnas därför, att han påstås hafva begått ett lagbrott, då ingen kompetent myndighet finnes, som har att afgöra, om det verkligen är ett lagbrott eller icke.

Grefve Hamilton: Jag ber om förlåtelse, att jag ännu en gång måste besvära Kammaren, men jag anser denna fråga vara af den vikt, att jag icke kan låta Grefve Mörners, Carl Göran, anmärkning kvar-tå utan geusägelse. Han har åberopat slutet af 106 §, der det sägs, att riksrätten skall döma icke blott efter allmän lag utan äfven efter den särskilda författning, som af Konung och Riksdag fastställes, eller ansvarighetslagen, men denna lag nämnes der endast för att antyda, efter hvilken lag riksrätten har att döma och alldeles icke för Konstitutions-Utskottets räkning. Konstitutions-Utskottet måste i detta fall följa 106 § Regeringsformen och således, om grundlagen är öfverträdd, hänvisa frågan till riksrätt, som då dömer efter ansvarighetslagen. Hvad skulle riksrätten ådöma för ansvar efter 6 § ansvarighetslagen. Den skulle, om man tager sistnämnda paragraf strängt efter ordalagen, icke kunna säga annat, än att frågan är af den beskaffenhet, att det ankommer på Riksdagen att göra anmälan enligt 107 § Regeringsformen. Frågan skulle härigenom komma att af riksrätten hänskjutas till Riksdagens bedömande. Men nu säger Regeringsformen, att anmälan om entledigande af en Konungens rådgifvare, enligt 107 §, får af Riksdagen framställas endast i det fall, att Konstitutions-Utskottet yttrat sig i föreskrifven form? Grundlagsenligt kan alltså ingen sådan

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

anmälan ske till följd af riksrätts dom. Dessutom, om riksrätten sammanträder, sedan Riksdagen är slut, så betyder det litet eller intet, om riksrätten dömer de såsom skyldige ansedde statsrådsledamöterna att underkastas den behandling af Riksdagen, som 107 § Regeringsformen föreskrifver, enär det, enligt sagde paragraf, tillkommer Riksdagen att göra den der omnämnda anmälan. Huru man än ställer sig, kan man aldrig komma ifrån den obestriddiga sanning, att denna § i ansvarighetslagen är stridande mot 106 § Regeringsformen, och jag vidhåller därför mitt yrkande om återremiss af förstnämnde paragraf.

Grefve Mörner, Oscar: Då jag hör den ärade talare, som näst före den siste hade ordet, fortfarande vidhålla vigten af att borttaga denna paragraf, kan jag icke neka till, att det förefaller mig något märkvärdigt, att hvarken han sjelf eller någon af Konstitutions-Utskottets öfrige ledamöter under dessa nio år funnit sig föranlåtna att göra framställning om undanrödjande af de abnorma förhållanden, som af samma paragraf föranledas. Jag finner, att den kärlek, han hyste i går för ansvarighetslagens bibehållande oförändrad, icke måtte hafva varit särdeles stark. Då emellertid Lag-Utskottet nu vågat röra vid denna af honom såsom antiqvität älskade lag och sökt bringa den i öfverensstämmelse med nuvarande förhållanden, var allt förändradt. Då uppgick ett ljus, att denna paragraf verkligen verkat så skadligt uti Konstitutions-Utskottet, att en ändring deruti måste ega rum. Lag-Utskottet har ändrat några paragrafer i ansvarighetslagen, det är sant, men jag tycker, att den ärade talaren har så mycket kvar af den gamla *hederliga ansvarighetslagen* och särskildt fått behålla denna paragraf oförändrad, att han borde hafva känt sig belåten. Att ansvarighetslagen i sin nuvarande form skulle kunna verka så synnerligen skadligt, har jag svårt att tro, och sannerligen jag under de nio år, jag varit riksdagsman, funnit, att denna författning någonsin under den tid den varit gällande vållat de abnormiteter, som af andra orsaker stundom egt rum. Den är stiftad af personer, som stodo frihetstiden närmare än vi, och söker man göra sig klart, hvarföre de i lagen insatt en paragraf af denna lydelse, skall man finna, att detta hufvudsakligen skedde för att förekomma de politiska missgrepp, hvartill under partitiden representationen kunde göra sig skyldig, och som kunde befrämjas, om allt skulle gå till riksrätt. Riksrättens sammansättning erbjuder visserligen i Sverige under nuvarande tid skälig säkerhet för att deruti komma att sitta opartiske och oväldige domare, emedan hos oss förhållandena så utbildat sig, att i våra dagar inga politiska partiförföljelser gerna äro af domare att befara. Men de, som stodo närmare frihetstiden, kunde frukta sådant. De mindes Riksans Ständers kommissioner, och huru medborgare fingo lägga sina hufvuden under bilan och med lifvet plikta för förseelser, hvarföre en rättrådig domare i våra dagar sannolikt skulle hafva frikännt dem eller åtminstone ådömt ett ringare straff.

För att förekomma ett sådant missgrepp, föreställer jag mig, att ansvarighetslagen blifvit skriven med detta noggranna uppräknande af

hvad som kan inför riks rätt åtalas och enligt dess dom medföra straff, men att i afseende på öfriga förseelser stadgats, att anmälan efter 107 § Regeringsformen må ega rum. Det afsåg förhindrandet af politiska förföljelser; ty 107 § tillåter endast en hemställan till Konungen om statsrådets aflägsnande; den kunde icke gifva anledning till denna orättrådiga behandling, som de under föregående tider understundom varit underkastade. Det är mycket annat i denna lag, som påminner om Sveriges forna tider, så t. ex. stadgandet, att en riksdagsman ej må beröfvas sin frihet. Detta förefaller oss helt naturligt; men vi veta, att Gustaf III gjorde sig skyldig till sådana våldsamma åtgärder, han till och med vurmade på de franska *lettres de cachet* och lät emot lagen insätta medborgare i häfte utan ransakning. Svenska statsskicket har sökt afhjelpa dylika förhållanden och skänka trygghet såväl åt medborgarne i allmänhet som åt Konungens rådgifvare, och i den paragraf, jag nu åsyftar, skulle just en garanti för denna trygghet ligga, för den händelse dylika tider skulle återkomma. Jag vågar ännu påstå, att den ärade talaren icke kan bevisa, att denna paragraf gjort någon skada, och yrkar fortfarande bifall till densamma, då en återremiss i denna stund vore detsamma, som att för denna Riksdag omintetgöra en förändring af lagen.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

Herr Rydin: Med anledning af den siste talarens apostrofering mot mig, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att jag vid 1868 års riksdag reserverade mig mot Konstitutions-Utskottets betänkande just därför, att Utskottet med anledning af en anmärkning mot statsråden tillämpade 107 § Regeringsformen i stället för 106 § i samma lag. Jag har i detta Utskott alltid kämpat för den åsigten, att 107 § icke bör tillämpas i dylika fall; men jag har blifvit besegrad. Flere förslag om denna paragrafs ändring hafva inom Utskottet blifvit väckta, men utan framgång; och om den synes olämplig, torde sålunda Konstitutions-Utskottet icke böra uppbära förebräelser därför, att det visat likgiltighet i det afseendet.

Vi se emellertid af denna debatt, huru många olika meningar, som äro rådande i denna fråga, och kan det under sådana förhållanden vara skäl att antaga ett förslag sådant som det ifrågavarande? Eller är det rätt att göra rubbningar i den nuvarande lagen, på sätt som här blifvit ifrågasatt och sedan förklara dessa endast vara redaktionsförändringar, ehuru väl desamma i sjelfva verket innebära något vida mera. Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr von Gegerfelt: Om den ifrågavarande paragrafen icke hade annat fel än att vara uppenbart stridande mot Regeringsformen, så vore skadan af dess bibehållande icke så stor, ty den gäller icke i sådant fall, när en lag sådan som denna icke kan tillämpas i strid mot Regeringsformen. Men det har redan blifvit påpekat, hvilken olägenhet den medför, nemligen att Konstitutions-Utskottet har en tendens att under 107 § Regeringsformen hänvisa egentliga grundlagsförbrytelser, som höra under 106 §, och det faller sig mycket bekvämare att hänvisa sådana frågor till Riksdagen än till en riks rätt,

Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

som består, enligt någras utsago, af byråkrationens koryfée och, enligt andras, af fullt opartiske och sakkunnige domare.

Inom vetenskapen åtminstone har försök gjorts till en annan tolkning af denna paragraf, hvarigenom den icke skulle stå i så uppenbar strid med Regeringsformen, men ändock leda till orimliga resultat. Man har sagt, att riksrätten i sådana fall väl skulle döma Statsrådets ledamöter, men att de skulle dömas att anmälas för Riksdagen och af Riksdagen för Kongl. Maj:t. En sådan tolkning omnämner Professor Svedelius uti ett känt arbete i detta ämne, dock utan att förorda densamma.

För öfrigt anser jag, att, när man företager sig ett lagstiftningsarbete, isynnerhet ett som så nära rör vår konstitutionela förhållanden, att det nära nog kan anses som en grundlagsförändring, bör man hafva tid på sig och begagna denna tid; men såvidt af Utskottets betänkande synes, kan man ej se, att Utskottet tagit någon notis om det förslag till omarbetning af ansvarighetslagen, som vid 1840 års riksdag förevar och hvaraf goda upplysningar i detta ämne kunnat hemtas.

Jag instämmer med dem, som yrka återremiss, med öppet förklarande, att frågan nu måtte blifva begravnen, för att vid en annan Riksdag möjligen uppstå i bättre skick än nu. Blifver den icke upptagen, anser jag ingen skada vara skedd.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels återremiss deraf, framställdes propositioner på dessa yrkanden samt besvarades med blandade ja och nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till paragrafen förnyats samt med ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Rydin* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller § 6 i det af Lag-Utskottet i utlåtandet N:o 24 framställda förslag till ansvarighetslag för Statsrådets ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 19.

Nej — 55.

§ 7.

Bifölls.

§ 8.

Herr Rydin: Med afseende på denna paragraf, anser jag, att, på samma sätt som vid 5 § 2 mom., som förut blifvit påpekadt, orden *medborgerligt förtroende* borde utbytas mot ordet *ära*. Men en viktigare anmärkning mot paragrafen är, att den ej omtalar det ansvar, som åligger en departementschef för hans verksamhet i annan egenkap än föredragande. Till följd häraf, och då den 6 § blifvit återremitterad, yrkar jag, att äfven 8 § 2 mom. måtte blifva återremitteradt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om det icke är annat, Herr Rydin önskar, än att paragrafen må stå kvar i sin helhet, så kan han ju derom väcka förslag. Vill han det icke, så skall jag gerna framställa ett sådant yrkande, som att 2 mom. i denna paragraf må förblifva oförändradt.

Herr Rydin: Jag ber endast få fästa uppmärksamheten på, att den 8 § står i ett visst sammanhang med den 6 § och att därför, när den senare blifvit återremitterad, den förra äfven bör blifva det.

Grefve Mörner: Det yttrande, den siste värde talaren afgaf, var så mystiskt, att det för mig är omöjligt att kunna besvara det-samma. Hade han endast antydt, hvad det är han åstundar, så kunde det kanhända varit för mig möjligt att gifva ett svar; men sådant det nu lydde, tycktes det höra till denna nyare logik, som vi andra icke kunna följa med.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels af Grefve Mörner, att paragrafen måtte bifallas med tillägg af 2 mom. i 8 § af den nu gällande ansvarighetslagen, dels ock att §:n måtte återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på Grefve Mörners yrkande, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på återremiss af paragrafen, hvilken proposition besvarades med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 9.

Herr Rydin: I enlighet med hvad jag vid början af diskussionen öfver det förevarande betänkandet yttrade om denna paragrafs olämplighet, anhåller jag om återremiss af densamma.

Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

Herr Sundell: Jag skulle för min del tro, att denna paragraf är alldeles öfverflödig. Dess lydelse beror nemligen på den, hvilken 20 § Regeringsformen hade år 1809. Det hette då i denna, att "två militäre ledamöter af Statsrådet, hvilka Konungen härtill utser och förordnar", böra i Högsta Domstolen öfvervara och rösta öfver sådana mål, som från krigsdomstolarne dit dragas. Jag skulle tro, efter den lydelse 34 § Regeringsformen nu har, statsråden icke kunna förordnas till militäre ledamöter i Högsta Domstolen, och i alla händelser gäller för dem, hvad för andra domare är stadgadt om domarejäf och ansvar. Men då Kammaren beslutat återremiss af den 6 §, yrkar äfven jag, att den 9 § må återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till paragrafen hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf. som med ja besvarades.

§ 10.

Bifölls.

Ingressen.

Herr Rydin: Emot Lag-Utskottets betänkande skulle jag vilja göra den anmärkning, att 11 § i ansvarighetslagen utan något skäl blifvit utesluten. Jag anser det viktigt, att denna paragraf finnes, alldenstund den stadgar om preskription för åtal af Statsrådets ledamöter, och om ett sådant stadgande icke finnes, skulle kunna hända att granskningen af statsrådsprotokollen uppsköttes till en följande riksdag, och statsråden sålunda icke få decharge för sina åtgärder under det år, som närmast före riksdagen förflutit. Till följd häraf yrkar jag återremiss af ingressen, då der icke heller förekommer något stadgande om preskription. I grundlagen finnes intet stadgande om preskription i detta afseende, ty der står endast, att allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, skall anses hafva vunnit decharge. Nu kan det inträffa, att Konstitutions-Utskottet säger sig icke hafva granskat statsrådsprotokollen längre än till en viss dag, t. ex. den 15 September det föregående året, och då skulle det vid påföljande riksdagar kunna upptaga till pröfning ärenden, hvilka förekommit i Statsrådet efter nämnde dag. Jag yrkar återremiss.

Grefve Mörner, Carl Göran: Att beslutet om åtskilliga paragrafers återremitterande föranleder en återremiss äfven af rubriken är obestriddigt; men det förvånar mig, att den värde talaren kunnat framställa en sådan anmärkning, som han gjorde, enär hvad som förekommer i 11 § ansvarighetslagen är en ordagrann afskrift af stadgandet i 107 § Regeringsformen, och hvad på detta senare ställe förekommer läser väl icke behöfva i ansvarighetslagen afskrifvas. Då den värde talaren vidare yttrade, att Konstitutions-Utskottet skulle kunna underlåta att granska statsrådsprotokollen, tyckes han hafva

glömt innehållet af 105 § Regeringsformen. Jag skulle vilja bedja honom för bättre minnes skull något nogare genomläsa de tre paragraferna 105, 106 och 107.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

Herr Sundell: Såsom ledamot af Lag-Utskottet kan jag upplysa, att orsaken, hvarföre den sista paragrafen i ansvarighetslagen utslutits i Utskottets förslag, varit just den lydelse, 107 § Regeringsformen numera erhållit; men har för min del intet emot en återremiss.

Herr Rydin: Med anledning af den siste ärade talarens upplysning ber jag endast få nämna, att det ifrågavarande momentet i 107 § Regeringsformen är afskrifvet ur 76 § gamla Riksdagsordningen och följaktligen icke är någon nyhet.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till ingressen, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 12 och 13 dennes bordlagda utlåtande N:o 25, i anledning af väckt motion om förändring i sättet för sammankallande af menighet till gemensam öfverläggning inför häradsrätt.

Herr Caspersson: Då jag icke var närvarande i Lag-Utskottet, när det nu föredragna betänkandet justerades, har jag icke kunnat deremot anmäla min reservation, men ber nu få framställa de två anmärkningar, hvartill jag funnit detsamma föranleda. Den ena är, att, då lagen bestämmer ett annat förfaringssätt i afseende å delgifning af stämning, kan tvekan uppstå, om hvilket sätt skall användas. Tager man hänsyn till ordalydelsen, skall äfven stämning i vissa civila mål, t. ex. prestegårdssyner, kungöras ordföranden i kommunalstämman, och domaren sålunda blifva skyldig själf kommunicera de stämningar, han utfärdar. Den andra anmärkningen afser, att hvad man genom det nu föreslagna lagstadgandet åsyftar skulle kunna vinnas på ett mycket enklare sätt. Nu går det så till, då det icke är fråga om stämning, utan om häradsboarnes sammankallande för ett eller annat ändamål, t. ex. i fråga om brefbäring eller nya vägars anläggning eller granskning af saköresräkningar och dylikt, att kungörelse om sammanträdet utfärdas och tillställes presterskapet för att uppläsas i kyrkorna i de församlingar, som ärendet rör. Om nu denna kungörelse i stället för att gå till presterskapet sändes till ordförandena i vederbörande kommunalstämmor, så synes mig det åsyftade ändamålet derigenom

Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

vara vunnet, och kommunalstämmans ordförande kunde på samma gång han låter uppläsa sin kungörelse om kommunalstämmans sammanträde äfven låta uppläsa domarens kungörelse angående ombuds utseende. Detta förfaringssätt vällar icke det ringaste besvär för kommunalstämmans ordförande; men för domaren är det deremot icke alltid lätt att få dubbla kungörelser utskrifna till det antal, som erfordras. Härad finnas, som hafva öfver 30 kyrkor och der sålunda mer än 60 à 70 kungörelser måste utskrifvas, hvilket icke alltid kan i hast åstadkommas. Jag inser dessutom icke, hvarföre domaren skall åläggas detta besvär, då de nu ifrågavarande ärendena vanligen icke kunna hafva något synnerligt intresse för honom och då man kan nå målet utan sådana omvägar.

Herr von Gegerfelt: Beträffande den första af de anmärkingar, den föregående ärade talaren framställt mot det förevarande betänkandet, eller att tvetydighet skulle uppkomma med afseende på sättet för stämningens delgiftning i tvistemål, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det i Utskottets hemställan heter: "då menighet skall i *allmänna hushållningsangelägenheter* kallas till sammanträde inför häradsrätt". Hvad åter angår anmärkningen derom, att denna delgiftning kunde ske på enklare sätt, derigenom att domaren expedierade kungörelsen till ordföranden i kommunalstämman och denne derefter tillstälde presterskapet densamma, så medgifver jag, att äfven detta sätt skulle kunna användas, ehuru det blefve en krokväg, och Utskottets förslag omöjliggör icke ett sådant förfaringssätt. Men målet, som åsyftas, är, att kungörelsen må komma ordföranden i kommunalstämman till handa, och det dels derföre att han icke alltid kan vara i kyrkan och höra på kungörelserna och dels derföre att han kan behöfva ett exemplar af kungörelsen för att kunna taga kännedom om ärendet och bereda detsamma till handläggning å kommunalstämman.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Caspersson: Jag får mot den siste talaren anmärka, att jag för min del ej kan finna, huru det kan befordra skyndsamhet med kungörelses utfärdande, att domaren låter utskrifva två exemplar, då man väl ej kan antaga, att det går fortare att skrifva två än ett exemplar. En annan svårighet är att, efter hvad jag känner, ej något sätt finnes, hvarpå domaren får veta, hvem som är ordförande i kommunalstämman. I vissa län lärer underrättelse derom intagas i länskungörelserna, som sändas till domarne, men i andra län få domarne ej kungörelser om annat än efterlysta tjuftvar och dylikt. Då en återremiss nu ej skulle tjena till något, får jag anhålla om afslag å det nu föredragna utlåtandet.

Herr Ribbing, Sigurd: Den näst siste talaren har, så vidt jag kan finna, undanröjt de betänkligheter, som den förste talaren framställt med anledning af en förment tvetydighet i förevarande hemställans ordalag. Jag vill ej trötta med att upprepa alla skäl för bifall utan

ber att få i allmänhet instämman med den näst siste talaren. Deremot anhåller jag att få erinra om, att här föreligger förslag till afhjelpande af ett i det praktiska lifvet ofta förekommande och ganska känbart behov. Såsom i Lag-Utskottets betänkande är antydt, är det ofta en omöjlighet för kommunalstämmas ordförande att efterkomma hvad honom af vederbörande ålägges. Han kan få höra i kyrkan en kungörelse, som ålägger honom att sammankalla menigheten, men så sent, att ej en söndag till inträffar, då han genom kungörelse kan sammankalla stämman. Han har då svårt att få den sammankallad, och sker det, kommer dock ärendet att företagas oförberedt, hvarvid det naturligen ock endast ytligt kan behandlas och ofta afgöras genom förhastadt beslut eller af endast några få närvarande. Alla skäl tala således för en ändring, hvarigenom lagens efterlefnad möjliggöres och det med den noggrannhet och det allvar, som naturligen är lagens mening; och för min del anhåller jag vördsamt om bifall till Utskottets tillstyrkan.

*Omarbetad
ansvarighetslag
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)*

Herr Wijkander: Jag tror, att jag aldrig begärt ordet, då det gällt ett lagutskottsbetänkande, men här ber jag att få säga, att, efter min erfarenhet, är det af vigt, att Kammaren bifaller detta förslag. Det kan inträffa, att kommunalstämmas ordförande ej är i kyrkan, då kungörelse om åliggande för honom att sammankalla menigheten uppläses, och det ej blott kan inträffa, utan inträffar ofta, att ordföranden så sent erhåller underrättelse, att så kort tid återstår för stämmas utlysande, att ärenden icke kunna få den noggranna pröfning, som är erforderlig. Jag yrkar bifall till betänkandet.

Sedan överläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande utlåtandet och dels afslag derå, gjordes proposition på bifall till utlåtandet samt besvarades med ja.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 12 och 13 dennes bordlagda utlåtande N:o 26, i anledning af väckt förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 13 och 14 dennes bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af väckt förslag om revision af gällande föreskrifter rörande eder.

*Revision af
gällande föreskrifter,
rörande eder.*

Herr Grafström: Jag vet visserligen, att ögonblicken i riksdagens sista timmar äro dyrbara, men jag vågar dock utbedja mig

*Revision af
gällande före-
skrifter rör-
ande eder.
(Forts.)*

Kammarens uppmärksamhet för några anmärkningar, som jag vill framställa mot Utskottets hemställan. De gälla ej förra punkten, utan instämmer jag i den till alla delar. Den afser det ofta anmärkta onödiga uppreandet af eder, och jag delar de åsigter, Utskottet derom uttalat. Deremot har jag — såsom jag tror — ganska väsentliga anmärkningar att göra mot andra punkten. Jag kan först och främst icke förstå hvad en förändring af orden "vid Gud och Hans heliga Evangelium" till "inför Gud" skall betyda. Man kan visserligen säga, att uttrycket är något antiqveradt, men dunkelheten i uttrycket är dock ej större, än att man kan förstå hvad dermed menas. Om jag säger, att jag står vid Guds altare eller inför Guds altare, betyda väl dessa uttryck detsamma; likaså vill väl uttrycket att "svära vid Gud" ej säga annat än att framträda för Gud och aflägga en bestämd försäkran. Att åter taga bort orden "vid Hans heliga Evangelium" synes mig vara opåkalladt, ty vi äro väl kristna menniskor, som afgifva vår försäkran inför den kristna uppenbarelseens Gud. Att göra en sådan förändring skulle måhända vid första påseendet åsyfta, att särskildt de mosaiske trosbekännarne ej skulle vara förhindrade att aflägga en sådan ed, men detta kan dock ej vara meningen, ty, såsom jag vet, har redan sedan lång tid tillbaka de mosaiske trosbekännarne fått aflägga ed vid Gud och Hans heliga lag. Således är i detta hänseende någon förändring icke af behovet påkallad. Inför den kristna uppenbarelseens Gud, den Gud, som träder fram för medvetandet till följd af hela den kristliga åskådningen, bör ed afläggas, och något annat afse ej orden "vid Gud och Hans heliga Evangelium". Jag skulle på det högsta beklaga, om en sådan förändring gjordes, hvarigenom vi skulle anses numera icke vilja antaga och tillbedja den kristna uppenbarelseens Gud. Icke heller har en sådan förändring i andra stater vidtagits. Af en lagkunnig vän har jag fått upplysning om, att edsformuläret i Preussen innebär för protestanter en försäkran, att eden aflägges vid Gud, vid Jesus Kristus, vid hans heliga ord.

Der har eden således en än bestämdare kristlig pregel; och detsamma gäller för katolikerna, hvars formulär öfverensstämmer med vårt, hvilket gifver mig anledning att antaga, att uttrycket "Gud och Hans heliga Evangelium" är mycket gammalt och säkerligen kommit till oss före protestantismens tid.

Med afseende på hvad Utskottet säger om de sista bekräftelseorden i edsformuläret, tror jag att, för att klart fatta hvilken förändring i detta fall kan vara tjenlig, man bör uppdelade ederna i två särskilda slag. Första slaget är embets- och trohetseder, hvilka hafva karakteren af högtidligt afgifna löften, som gälla en obestämd framtid och småningom dag för dag skola inlösas. Endast med afseende på dessa kan den förändring, som af 1868 års kyrkomöte föreslagits, vara lämplig, ty något annat kan den högtidliga förklaringen ej innebära än att den, som aflägger densamma, anropar den allsmäktige Gudens hjälp, att han må kunna inlösa det löfte han gifvit. Att deremot förändra ordalagen så, att slutorden äfven i vittnes- och värjemålseden skulle utbytas mot en bön om Guds hjälp, anser jag högst

olämpligt, ty då jag aflägger en sådan ed, är fråga om ett förflutet bestämdt faktum. Då beror det på mig sjelf att fullgöra mitt löfte att tala sant. Det hör till en sådan eds karakter, att den innefattar ett vädjande till den personliga friheten, och i den stund eden afläggas, är den som aflägger den menedare eller icke. Ett tredje gifves icke. Att då bedja om hjälp för att ej blifva menedare, synes mig nära nog vara en hädelse. Dessutom torde det kunna vara af ganska stor vigt, att något sådant ej införes, ty vi veta ju att redan nu klagas öfver meneder, och om den föreslagna förändringen viddtoges, skulle menederna snarare ökas än minskas. En dålig människa skulle nemligen kunna ursäkta sig med, att han visserligen bad Gud om hjälp, men att Gud ej velat hjälpa honom, och att han därför talat osant. Då man vet, att enligt svensk domstolsordning en domare har att fälla utslag just med afseende på sådana objektiva bevis, som ligga i vittnes- och värjemålseder, kan man väl förstå, att det är af stor vigt att icke genom en förändring af edsformuläret göra eden mindre klar och bestämd för dem, som söka undanflykter.

Detta är hvad jag hufvudsakligen haft att anmärka emot Utskottets utlåtande. Jag tror att den föreslagna förändringen af slutorden i nu gällande edsformulär vore gynnande för menedare och därför kan jag icke yrka på en sådan förändring i det fallet, ehuru jag visserligen ej har något emot en förändring i annat hänseende. Jag hemställer därför till Kammaren om bifall till en förändring af senare momentet, så att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden måtte utbytas mot andra och mera lämpliga, olika för trohets- och embetseder och olika för vittnes- och värjemålseder.

Herr Ribbing, Sigurd: Jag instämmer helt och hållet med den siste ärade talaren, men har begärt ordet för att uttryckligen få framhålla en sida af saken, som af honom mera flygtigt berördes. Anmärkningsvis vill jag först erinra derom, att 1868 års kyrkomöte hvarken kunde göra ej heller har gjort någon annan eller vidsträcktare hemställan om eder, än i fråga om *presteden*; med några andra eder hade Kyrkomötet icke att göra. Presteden åter är en af de eder, om hvilka den föregående talaren anmärkte, att de innebära ett högtidligt löfte om hvad jag i en obestämd framtid skall göra och fullborda; vid ett sådant fall är ju en anhållan om Guds hjälp mycket passande såsom slutord. Annat är förhållandet vid vittnes- eller värjemålsed, då fråga är om ett förflutet faktum, som jag skall med ed betyga: der kunna, såsom den siste talaren anmärkt, slutorden ej rätteligen utbytas mot en bön. Icke desto mindre anser jag de slut- eller bekräftelseord, som nu begagnas, icke ens i dessa sistnämnda eder böra bibehållas, och just deri låg anledningen för mig att nu begära ordet, för att få fästa Kammarens uppmärksamhet på huru viktigt det efter min uppfattning är att dessa slutord äfven i vittnes- och värjemålseder må förändras. Icke så, att dermed på något sätt försvagas det högtidliga i min försäkran inför Gud och

*Revision af
gällande före-
skrifver rö-
rande eder.
(Forts.)*

*Revision af
gällande före-
skriffter, rö-
rande eder.
(Forts.)*

Hans Evangelium att tala sanning, men så att bekräftelseorden blifva rimliga. Detta äro *icke* de nu föreskrifna: "så sant mig Gud hjelpe till lif och själ". Efter min tanke borde ord sådana som dessa aldrig gå öfver någon människas läppar, det är ord som, uttalade af en människa i förhållande till Gud, innebära en hädelse; ingen människa kan utan vanvett begära att Gud skall taga sin hjälp från henne. Jag erkänner, då jag säger detta, fullkomligt, att det beror på människans egen fria vilja och föresats att tala sanning eller ljuga; att derföre ingen bör vara i fara att, om han allvarligt vill blott tala det han vet vara sant, råka att säga annat, liksom derföre ock, att ingen, om han vittnar falskt, bör kunna undskylla eller försvara sig med att Guds hjälp uteblef. Men det är alldeles oberoende häraf, som jag anmärker, att nu föreskrifna slutord i eder: "så sant mig Gud hjelpe till lif och själ" i och för sig betraktade äro höjden af orimlighet: såsom en önskan eller bön, att Gud ville taga sin hjälp från mig i *något* fall. Ty, mine Herrar, låtom oss väl märka, att detta *är* slutordens mening, och den *enda* möjliga enligt vanligt svenskt språkbruk, trots alla gjorda försök att annorlunda förklara dem. Det är en konjunktivus, som här är lika med en optativus, en önskan, att Gud icke längre skall hjälpa mig, om jag icke nu talar sanning. Jag skall anhålla att få anförä ett exempel på, huru ock våra förfäder alldeles korrekt tolkade detta uttryck just på nämnde sätt. Det finnes en bön från 1600-talet, förekommande i flera upplagor af gamla evangelieboken ända in i slutet af 1700-talet, hvilken bön utgör en fullständig och korrekt utläggning af de ifrågavarande orden. Det heter der: om jag (såsom vittne) skulle ljuga, "så ville Du, såsom en rättfärdig hämnande Gud och domare synliga straffa och hämnas sådana sådana falskhet, lögn och bedrägeri uppå mig här timmeliga, och der evinnerliga; och vill att Du aldrig blifver mig nådig, utan viker ifrån mig med alla dina barmhertighet och öfvergifver mig med all hjälp och tröst i all nöd, timmeliga och evinnerliga, vill ock med allom ogudaktigom och fördömdom höra djefvulen till med lif och själ". Kan väl en människa uttala sådant utan vanvett? Det är ju omöjligt, äfven om hon i värjemålseden vet sig tala sanning. Sådana hädiska ord böra icke komma öfver hennes läppar. Således, i det jag helt och hållet instämmer i det förslag till skrifvelse, den förste talaren framställde, hemställer jag vördsamt, att denna ärade Kammare måtte bifalla första momentet af Andra Kammarens beslut oförändradt samt andra momentet i den form, den förste talaren föreslog.

Herr Widén: Jag har egentligen samma uppfattning som de båda näst föregående talarne, och jag instämmer i allo med dem deruti, att första momentet af Andra Kammarens beslut bör antagas oförändradt. I afseende å andra momentet är jag äfven väsentligen af samma åsigt som de båda talarne. Det synes mig vara ett förbiseende af Tillfälliga Utskottet, då det i allt hänför sig till 1868 års kyrkomötes beslut, som handlade endast om presten. Här är deremot fråga ej blott om denna embetsed, utan om alla

slags eder, således äfven om vittnes- och värjemålseder, hvadan också, såsom en föregående talare redan anmärkte, den formulering, här föreslagits, blir alldeles olämplig för dessa sistnämnda eder. I likhet med honom anser jag äfven, att man i det senare momentet gått för långt, då man velat utbyta orden "vid Gud och hans heliga Evangelium" mot orden "inför Gud", och anser jag, att de gamla orden böra få stå kvar. Men framför allt lägger jag mycket vikt på att vi må få bort slutorden "så sant mig Gud hjelpe till lif och själ." Dessa ord hafva först och främst det felet att vara dunkla, och det är ett mycket stort fel i ett edsformulär, men dertill kommer, att de blifvit fattade så, att de icke stå i öfverensstämmelse med hvad ursprungligen eller i vårt skriftord varit meningen. Vi finna den oriktiga uppfattning jag åsyftar uttalad t. ex. i vår allmänna lärobok, Lindbloms katekesförklaring och derifrån naturligtvis utfluten till och fästad i vårt allmänna folkmedvetande. Se vi nemligen i katekesen, huru eden der förklaras, så finna vi, att det der heter, att eden betyder, att man "tager Gud till vittne och hämnare öfver sig". Detta senare, "att taga Gud till hämnare öfver sig", är först och främst alldeles öfverflödigt; ty menniskan behöfver icke anmana den helige och rättfärdige Guden att straffa öfverträdelsen af hans bud. Men vidare anser jag det vara rent af förmätet att nedkalla Guds hämnd öfver sig och okristligt att sålunda lägga i munnen på en kristen ett provocerande af Guds hämnd. Såsom jag redan antydt, så kan man icke heller af Guds ord finna något stöd för en sådan uppfattning af eden; väl förekommer det på många ställen i den heliga skrift taladt om *svära*; Gud sjelf säger der till och med vid sig sjelf. Men att det skulle betyda, att Gud tager sig sjelf till hämnare öfver sig sjelf, är ju alldeles orimligt. *Svära* har efter Guds ord icke någon annan betydelse än att "taga till vittne". Första gången det förekommer är i första Mose bok 21 kap., der Abraham ingår ett förbund med Abimelech och stadfäster det med en ed, tagande sju ting såsom vittne, hvarmed, efter den symbolik, som här och annorstädes brukas i Skriften, menas Gud och allt lefvande. Och då man tager allt lefvande till vittne, svär vid allt lefvande, vill detta naturligtvis säga, att man, såsom bevis för att man talar sanning, vill framhålla att man sjelf tänker sig allt lefvande såsom närvarande, hörande och seende på hvad man säger. I denna betydelse kan eden ej blott vara loflig och kristlig, utan ock mycket nyttig, ja, för vårt syndiga släktes väckande till eftertanke, rörande faran af lögnaktigt tal, samt vigten och nödvändigheten af att bära sanningens språk i vår mun, rent af nödvändig. Men för att återkomma till denna bibliska betydelse af eden, anser jag påfordradt, att de nuvarande slutorden utelemnas. Vore det ej Riksdagens sista timme nu, skulle jag yrka på återremiss, för att i stället få ett lämpligt formuleradt slut, men nu måste jag i stället anhålla om proposition på följande lydelse af andra momentet "att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden i de nu gällande edsformulären alldeles uteslutas." Hvad som i stället kan behöfvas till slutord lemna jag med full trygghet till Kongl. Maj:ts nådiga afgörande.

*Revision af
gällande före-
skrifter rör-
rande eder.
(Forts.)*

*Revision af
gällande före-
skriffter, rö-
rande eder.
(Forts.)*

Herr Stråle: Jag är å Utskottets vägnar de siste talarne tack-
sam för det understöd, de lemnat Utskottet i vissa delar; i andra
delar hafva de framställt anmärkningar, som jag nu ber att få söka
bemöta. Den första anmärkningen gäller förslaget i andra momentet,
att orden "inför Gud" skulle insättas i stället för orden "vid Gud
och hans heliga Evangelium". Man har der anmärkt, att om evan-
geliet tages bort, så står man icke längre på den kristna uppenbarels-
sens grund, men den anmärkningen kan jag icke godkänna; svär man
inför den allvetande Guden, måtte det väl innebära allt hvad som
här erfordras. Tillägget om evangelium har nog haft sin betydelse
på den tid, då det fördes in, men nu betviflar jag, att någon anser
sig mera bunden om det står der, än om det får gå bort. Vidare
hafva inkast gjorts mot Utskottets förslag att helt och hållet bort-
taga eller åtminstone förändra slutorden. Förr älskade man mycket
stränga ord i eder, och jag kan i sådant afseende hänvisa till jury-
mannæden, sådan den lydte innan den ändrades, men den väg, Ut-
skottet följt, att göra ederna så korta och enkla som möjligt, har
jag för min del ansett vara den rätta, och har derföre äfven inom
Utskottet understödt det förslag, som Utskottet antog. Hufvudsaken
är, att eden afläggas inför Gud: verkar det icke på menniskan, tviflar
jag högligen, att några kraftord skola göra det. Den som ej känner
sig gripen af ögonblickets vigt, då han svär inför den allvetande
Guden, låter helt visst icke inverka på sig deraf, att ytterligare några
ord läggas till i edsformuläret. Jag vågar således vördsamt anhålla
om bifall till Utskottets förslag.

Herr Bergstedt: Jag är visserligen icke någon vän af öfver-
flödiga eder, ej heller af de stränga talesätten i den nuvarande eden,
men jag tror det vara särdeles svårt för en riksförsamling att sitta
och debattera den dogmatiska betydelsen af eden. Då nu Riksdagen
är så nära sitt slut, tviflar jag mycket på att någonting skulle kom-
ma till stånd, om vi nu återremitterade frågan till det Tillfälliga Ut-
skottet, som då finge komma in med nytt betänkande, hvarefter denna
Kammare kunde fatta sitt beslut och derefter underställa sitt beslut
Andra Kammaren, som då får remittera till sitt Tillfälliga Utskott,
hvilket får ingifva betänkande, öfver hvilket Andra Kammaren slutli-
gen kan fatta beslut. Jag skulle snarare tro, att man vunne hvad
med sjelfva saken afses, om denna Kammare bifaller första momentet
af Andra Kammarens beslut och afslår andra momentet. En skrif-
velse afgår då med anhållan, "att en allmän revision af nu gällande
föreskrifter i afseende på eder, åsyftande en inskränkning i deras an-
vändande, måtte ega rum", och det kan ej fela, att Kongl. Maj:ts
rådgifvare äro fullt underrättade om hvad i Kammaren försiggått.
Justitie-statsministern är då i tillfälle att, beträffande formuleringen
af embetseder och andra eder, föreslå önskliga förändringar. Jag
tillåter mig således föreslå, att Första Kammaren ville bifalla första
momentet, men afslå det andra.

Herr Widén: Jag skulle med nöje instämma i den sista tala-

rens yrkande, om jag ej fruktade att man derigenom skulle kunna förlora en del af hvad man här vill vinna. Alla torde här vara ense om, att slutorden böra utgå i alla eder, och jag kan då ej se, hvarföre man ej skulle begagna tillfället att få detta särskildt uttaladt. Min åsigt var, att orden "så sant mig Gud hjelpe till lif och själ" skulle strykas ut, men att deremot orden "vid Gud och hans heliga Evangelium" skulle bibehållas, såsom Herr Grafström, på goda skäl, föreslagit. Jag yrkar fortfarande, att Kammaren måtte bifalla det förslag jag tagit mig friheten framställa, eller, om Kammaren så vill, Herr Grafströms, enär de i sjelfva verket innehålla ett och det samma.

Revision af gällande föreskrifter rörande eder.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, som de särskilda delarne af Andra Kammarrens beslut blifvit föremål för olika yrkanden, delning af propositionen komme att ega rum.

Efter förmälan, att i afseende å förra delen af Andra Kammarrens beslut endast bifall till densamma blifvit begärdt, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till ifrågavarande del af beslutet, hvarvid svarades ja.

Herr Grefven och Talmannen förmälte vidare, att, hvad åter beträffade den senare delen af Andra Kammarrens beslut, följande yrkanden blifvit framställda, nemligen: 1:o) att samma del skulle bifallas; 2:o) af Herr *Grafström*, att Kammaren måtte antaga densamma med följande förändrade lydelse: "att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden måtte utbytas mot andra och mera lämpliga, olika för trohets- och embetseder och olika för vittnes- och värjemålseden"; 3:o) af Herr *Widén*, att merberörda del af beslutet skulle bifallas med följande förändrade lydelse: "att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, de sista bekräftelseorden i de nu gällande edsformulären alldeles uteslutas"; samt slutligen 4:o) att meranämnda del af Andra Kammarrens beslut måtte afslås.

Propositioner å dessa yrkanden blefvo, hvar efter annan, framställda och besvarade, den första med många nej jemte några ja, den andra med många ja jemte åtskilliga nej, den tredje och den fjerde med nej; hvarpå och efter det proposition på antagande af Herr *Grafströms* förslag förnyats samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af 60 § 2 mom. Riksdagsordningen; samt

Stats-Utskottets nedannämnda memorial och utlåtande:

N:o 86, angående aflöningen för Justitie-ombudsmannen och de vid hans expedition anstälde tjänstemän;

N:o 88, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd, och dels inom Riksdagen väckta motioner i samma ämne.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 19 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sistlidne och denna dag samt 5 protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 28, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel;

N:o 29, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 30, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fyllnadspension åt Postexpeditören i Ljungby, Postmästaren G. M. Adlerstam;

N:o 48, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ersättande af kostnaderna för Hans Maj:t Konung Carl XV:s begrafning;

N:o 50, angående väckt fråga om vidtagande af åtgärder i afseende å de privilegierade stockfångstskogarne;

N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts särskilda nådiga proposition om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter åtskilliga personer;

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående utbyte af jord mellan Kronan och Stockholms stad för utvidgning af Stallgatan å Blasieholmen;

N:o 54, i anledning af väckt fråga om rätt till försäljning af åbo- äfvensom af skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående byte emellan Kongl. Maj:t och Kronan, å ena sidan, samt Stockholms stad, å den andra, af mark å Långholmen; samt

N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående af-söndring af jord från indragna fänriksbostället Snopptorp N:o 1 i Jäders församling af Södermanlands län.

Upplästes och godkändes Banko-Utskottets förslag dels till Riksdagens skrifvelse N:r 58 till bankofullmäktige med öfverlemnande af bankoreglementet; dels ock till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 59, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning; samt

N:o 60, angående ändring uti instruktionen för Riksdagens revisorer vid Riksbankens afdelningskontor i orterna.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag dels till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 10, angående ändring i strafflagens stadgande om ansvar för skogsåverkan; samt

N:o 11, angående ändring i Kongl. kungörelselerna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863, rörande sättet för utarrendering af vissa Kronans fastigheter; dels ock till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 45, angående minderåriges anställande vid fabriker och handverk; samt

N:o 46, angående ändring i 6 § 7 mom. folkskolestadgan.

Då härefter till justering föredrogs Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 57, i anledning af väckta förslag om förändrad reglering af skjutsväsendet, begärdes detta förslag på bordet af Herr *Rydin*.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 13 och 14 dennes bordlagda betänkande N:r 10 i anledning af Andra Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 19, angående försäljning af sprit- och etherhaltiga vätskor.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 14 och 15 dennes bordlagda utlåtande N:o 27 i anledning af förslag till lag för sparbanker.

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.*

Hr Grefven och Talmannen hemställde, att Utskottets förordningsförslag måtte paragrafvis genomgå och dess ingress sist förekomma hvilket bifölls.

§ 1.

Friherre Nordenfalk: Då denna viktiga lag nu för fjerde gången förekommer, så vågar jag hoppas, att den skall blifva af Riksdagen bifallen. Jag hambär Utskottet min tacksamhet, derfore att det i sitt förslag gått längre än motionären, men jag hade för min del önskat, att Utskottet gått ändå något längre. Då vi granska utgången af frågan vid 1871 års riksdag, finna vi, att lagförslaget återremitterades med stor pluralitet af denna Kammare, för att blifva mera bestämdt och föll i Andra Kammaren på *endast åtta* röster. Jag hade för min del trott, att det varit väl, om bestämmelser intagits, till exempel, huruvida motbok skall utgöra laga bevis, till huru stor del af medlen amorteringslån må af sparbank kunna beviljas, skyldighet för sparbanker att till Statistiska byrån lemna upplysningar, som nu från någon sparbank icke utan tidsutdrägt ingå, och så vidare. Det är dock ingalunda min mening att sönderrifva ett förslag, åt hvilket jag, såsom nämndt, önskar framgång; för den händelse det icke nu af Riksdagen antages eller återremitteras, må det dock tillåtas mig att vid några af paragraferna göra några smärre anmärkningar.

I afseende å *första* paragrafen synes mig, att den definition på sparbank, som der gifvits, är nästan för trång. Der står nemligen: "*och genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra.*" Det är såsom bekant vissa sparbanker som icke ovilkorligen lägga räntan till kapitalet annat än för så vidt insättaren gör årliga insättningar; och äfven de sparbanker, som icke lägga räntan till kapitalet, torde väl få anses såsom sparbanker.

I afseende på de uppgifter, som skola lemnas om orten, der styrelsen har sitt säte, så tror jag att det varit väl, om det föreskrifvits att äfven orten, der insättningar och uttagningar ske, skulle uppgifvas, då det ju icke är nödvändigt, att styrelsen har sitt säte vid något af kontoren.

I afseende på *tredje* paragrafen, så är uttrycket "*sparbankens tillgångar*" möjligtvis något tvetydigt, enär uttrycket skulle kunna tolkas såsom endast betecknande reservfonden, och deri icke inbegripas insättarnes medel. Vidare tror jag i afseende på denna paragraf, att då till Konungens Befallningshafvande skall för publikation, jemte revisionsberättelsen, ingå yttrande af styrelsen angående revisorernes berättelse, det hade kunnat vara af gagn, om äfven stadgats att delegarnes beslut med anledning af nämnda yttrande och berättelse skulle medfölja, att publiceras.

I sjetta paragrafen förekommer: "Underlåtes föreskriften i § 5, vare de, som låtit sådan uraktlåtenhet komma sig till last, likaledes

Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)

en för alla och alla för en, insättarne ansvarige för deras fordringars fulla gäldande.“ Det kan anses vara vanskligt att säga *hvilken*, som låtit denna underlåtenhet komma sig till last. Om medlen utlånas mot en säkerhet, som om några år visar sig icke vara tillfredsställande, så kan det möjligtvis sättas i fråga, om de som lemnat ut lånet mot den mindre säkerheten eller de som upptäcka osäkerheten blifva de, hvilka drabbas af ansvar.

I sjunde paragrafen förekommer stadgandet, att Konungens Befallningshafvande skall ega förbjuda fortsättning af bankens verksamhet samt förordna om densammas ställande under utredning, men der förekommer ingenting om, i fall denna utredning visar förutsättningen ogrundad, att Konungens Befallningshafvande då bör medgifva att banken får åter öppnas.

I tionde paragrafen förekommer: “När sparbank varder upplöst, skall, i händelse efter fullgörande af sparbankens alla förbindelser någon behållning uppstår, denna användas för allmännyttigt ändamål“, och vidare “äligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att hafva tillsyn derå, att denna föreskrift varder behörigen fullgjord.“ Det synes, för att Konungens Befallningshafvande skall kunna fullgöra detta, vara lämpligt, att äfven anmälan att banken blifvit upplöst bör ingifvas till Konungens Befallningshafvande.

I tolfte paragrafen står: “Denna förordning skall gälla jemväl för redan stiftad sparbank; dock så att föreskriften i 1 § 1 mom. skall fullgöras inom ett år från den tid förordningen kommer att lända till efterrättelse.“

Jag tror, att här äfven bort citeras 2 mom. af sistnämnda §; likasom i slutet af paragrafen, der det säges “derest i fråga om användandet af sådan sparbanks reservfond större frihet finnes genom sparbankens reglemente medgifven än i § 4 bestämmes, samma § “bort tilläggas orden “och 1:sta punkten i 6 §.“

Dessa små anmärkningar äro dock icke af så väsentlig art, att jag på grund af dem vill yrka en återremiss; men jag har trots frågan vara tillräckligt viktig, för att Kammaren icke skall anse olämpligt att jag med desamma upptagit tiden. Som sagdt, jag önskar icke framställa yrkande om afslag.

Grefve Horn: Vid denna första paragraf ber jag att få göra några anmärkningar; vid de öfriga åter vill jag icke göra sådana, så vida icke diskussionen dertill skulle föranleda. Denna paragraf innehåller nemligen definitionen på en sparbanks ändamål:

“De som vilja stifta sparbank i ändamål att mottaga penningar samt desamma för insättarnes räkning förränta.“

Denna definition på sparbanks ändamål anser jag för min del vara alldeles oriktig. En sparbank har väl icke för ändamål att mottaga hvilket penningebelopp som helst. I Kongl. Maj:ts nådiga proposition till 1871 års Riksdag hade denna paragraf en lydelse, hvori detta ändamål var definieradt sålunda “de som vilja stifta sparbank i ändamål att emottaga *mindre penningebelopp*“ etc. Det är just detta uttryck “*mindre penningebelopp*“, som bestämmer en sparbanks

ändamål, och det Lag-Utskott, som då behandlade Kongl. Maj:ts nådiga proposition gjorde i denna del icke någon ändring, utan bibehöll samma definition, hvaremot icke i någondera Kammaren förekom något enda yttrande, som åsyftade en förändring af denna definition.

Jag tjenstgjorde i Utskottet, då denna lag behandlades första dagen. Jag hörde då några ledamöter af Andra Kammaren opponera sig emot uttrycket "mindre penningebelopp" och jag antar, att det är i följd af denna opposition de öfriga gått öfver och antagit uttrycket "penningar." Men för min del får jag förklara, att just detta uttryck är ytterst vådligt, ty en sparbank bör icke få utöfva bankrörelse i vanlig mening och icke mottaga annat än sparpennningar eller mindre penningebelopp af enskilde i sin rörelse. Får en sparbank emottaga hvilka belopp som helst, blir den vanligen en depositionsbank, och vi veta väl hvartill sådant skulle kunna leda. De ledamöter, som sköta sparbanker på landet, förstå sig icke i allmänhet på penningrörelse; i goda penningtider taga de emot hvad belopp som helst, så snart de kunna med fördel utlånas, men när penningtiderna blifva dåliga, skola de utlånade penningarne indragas, och då blifver det svårighet att kunna hålla rörelsen vid makt. Jag är rädd för att många sparbanker under dessa vilkor skulle under dåliga penningtider kunna komma att stoppa sin rörelse; och det är ytterst vådligt, då man betänker att 110,000,000, kronor vid sista årets bokslut äro beroende på de nuvarande sparbankernas styrelse, att tillåta dem drifva så vidsträckt rörelse, att de skulle få taga emot hvad belopp som helst. Jag yrkar därför den ändring af uttrycket, att ordet "penningar" utbytes mot ordet "mindre penningebelopp."

Vidare har jag funnit af denna första paragraf, att det icke erfordras vederbörande myndighets fastställelse på sparbankernas reglementen. Jag tror detta är ytterst vådligt. Jag nämnde nyss det stora belopp, som sparbankerna hittills haft att förvalta; och att det med hvarje år blir allt större och större, visar erfarenheten. Jag tror det är nödvändigt att vi stadga, att hvarje reglemente bör af Konungens Befallningshafvande fastställas. Jag vill icke påyrka att nu i denna första sparbankslag gifva vissa regler, hvilka skulle innehållas i hvarje reglemente, ehuru jag tror det varit mycket gagnande om så skett; deremot påyrkar jag åtminstone så mycket, att offentlig kontroll vid reglementenas uppgörande iakttages. En stor del af vår svenska befolknings väl och ve ligger i sparbankernas förvaltning, och jag tror det därför vara klokt, att reglementena blifva fastställda för sparbanker lika väl som för andra banker. En senare tids erfarenhet har visat behovet af stark kontroll på dessa sparbanker. Vi hafva litet hvar erfarit, att på flera ställen balanser i sparbanker inträffat, och det är en lycka, att de af direktionerna hittills blifvit betäckta; men det kan lätt hända, att så icke fortfarande blir förhållandet. Jag tror det därför vara nödigt att hafva så starka händer på dem, att man möjligen må kunna förekomma sådana förhållanden, hvilket endast kan ske derigenom, att sparbankerna få förnuftiga och af behörig myndighet granskade och pröfvade reglementen. Jag nämnde, att för närvarande ville jag icke yrka på någon starkare kontroll,

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)*

Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)

annars vore det mycket nyttigt att stadga, dels huru sparbankernas styrelse skulle inrättas och ombildas, dels hur insättares rättigheter och skyldigheter skulle regleras m. m., men det blir en omsorg för en kommande tid att derom noggrannare lagstifta; ty behovet häraf i en framtid lärer nog komma att göra sig gällande. Jag gör nu framställning om ändring endast af första paragrafen, nemligen först, såsom jag ofvan nämnde, utbyte af ordet *penningar* emot orden *mindre penningebelopp*, och vidare att i andra momentet orden "*der sådan äskas*" böra utgå, äfvensom att i sista momentet "författningen den 22 Mars 1861" icke må återopas, då vi veta, att författningar ofta undergå ändring, utan anser jag detta sista moment böra erhålla denna lydelse: "om fastställelse å sparbanksreglemente är särskildt stadgadt." Jag annehåller om proposition på denna framställning i enlighet med den redaktion, som jag härmed får skriftligen aflemna.

Herr Stråle: Jag börjar med att förklara Lag-Utskottet min synnerliga tacksamhet för det förslag, som nu föreligger. Det är icke någon lätt sak att i denna svårlösta fråga komma fram med ett förslag, som har utsigt att vinna båda Kamrarnes bifall, och när verkligan det högst anmärkningsvärda förhållande inträffat, att ett förslag till sparbankslag blifvit framställt utan någon reservation, att då i riksdagens senaste timma efter enskilda meningar våga föreslå ändringar i denna sparbankslag är ju uppenbarligen detsamma som att rifva sönder förslaget. För min del får jag öppet gifva tillkänna, att jag har anmärkningar mot lagen, men jag finner icke dessa anmärkningar vara af så öfvervägande beskaffenhet, att jag nu vill söka att göra dem gällande, då jag å ena sidan ställer att få *något* och å andra sidan att få intet. Ty det måtte vi vara öfverens om, att om vi icke nu bifalla detta lagförslag, så få vi vid detta riksmöte icke något annat, och huru står då sparbanksfrågan? Vid 1873 års slut funnos, enligt de ännu icke fullbordade uppgifterna från Statistiska byrån, i sparbankerna omkring 110,000,000 kronor. Huru stort kapitalet vid 1874 års utgång var, veta vi ännu icke, men om jag antager det till 120,000,000 så är det säkerligen icke för mycket. I fråga om förvaltningen af och redovisningen för så stora belopp saknas all speciel lagbestämmelse; och ändock har ett mycket stort antal af rikets inbyggare kanske hela sin lilla sammansparade förmögenhet insatt i dessa banker. Den nu föreslagna lagen må visserligen gifva anledning till anmärkningar, och jag vill icke försvara den i alla dess delar, men den utgör ett utomordentligt stort steg framåt, ty den bringar samtliga sparbankerna under offentligheten och lemnar tillfälle till kontroll. Om man tager kannedom af diskussionen vid 1871 års riksdag öfver dåvarande Lag-Utskottets förslag till sparbankslag, finner man, att meningarne i denna fråga voro synnerligen åtskilda så att, under det en del ansåg att den då framlagda sparbankslagen borde hafva innehållit strängare bestämmelser, funnos åtskilliga andra talare, som ansågo att lagen gick för långt. Under sådana förhållanden vågar jag med bestämdhet påstå att ett förslag till fullt nöj-

aktig sparbankslag skulle hafva mött stort motstånd af olika tänkande och sannolikt fallit.

Då nu endast första paragrafen är föredragen, vill jag söka att besvara hvad som emot den blifvit anfördt. En talare har anmärkt, att det borde stå *mindre* penningebelopp. Att meningen är *mindre* penningebelopp, derom torde alla vara ense, men denna mening synes vara uttryckt i sjelfva ordet sparbank. En sparbank är icke någon bank i vanlig bemärkelse. Dessutom lärer väl i alla större sparbankers reglemente finnas föreskrifter, som nöjaktigt ersätta den anmärkta bristen i förslaget. Jag skulle väl icke hafva haft något emot att uttrycket funnits i lagen, ehuru det är ett relativt uttryck, men jag anser att i sjelfva naturen hos en sparbank ligger, att den icke är till för större affärsverksamhet utan för den sparsamma och idoga delen af nationen, som fäster mindre afseende vid att erhålla den högsta möjliga ränteinkomst af sina penningar än på en absolut säkerhet samt fördelen att erhålla ränta på ränta. Ty just på säkerheten hos sparbankerna ligger en utomordentlig vikt. Jag lemnar derhän, huruvida i alla rikets sparbanker denna princip är tillräckligt beaktad. I de större sparbankerna är utom allt tvifvel förhållandet sådant. I de sparbanker hvori jag deltagit, nemligen Stockholms stads och Stockholms läns, utlånas icke medel utan mot in-teckning i fastighet inom hälften af taxeringsvärdet eller hypotek, som anses innefatta full realsäkerhet. Men åtskilliga sparbanker torde finnas, der denna princip icke följes. Vi hafva exempel på huru det gått till i Majornas sparbank — förhållandet har kommit under offentligheten, och jag behöver därför icke underlåta att omtala det. Vi hafva äfven i tidningarne läst om förhållandet i en annan sparbank i vestra Sverige, der högst besynnerliga saker passerat. Måste icke detta innefatta den allra allvarligaste maning för landet och dess lagstiftande myndighet att söka förekomma sådant? Och genom nu föreliggande lagförslag är det hufvudsakligen förekommet, ty man har satt in offentlighetens ljus i sparbankerna.

Hvad angår den anmärkning att reglementet borde vara fastställt af Konungens Befallningshafvande, så vill jag icke bestrida att derigenom fördelar vunnos, men med ändå större bestämdhet antager jag att, om något sådant blifvit föreslaget, hade lagen mötts af större motstånd än som, efter hvad jag hoppas, nu skall blifva förhållandet.

När reglementet är känt och anmaldt hos Konungens Befallningshafvande, när enligt 7 § offentlig myndighet erhållit rätt att taga kännedom om förvaltningen och följaktligen fått till åliggande att med uppmärksamhet följa rörelsen tror jag att vi för närvarande nått ett mål, som är mycket eftersträfvansvärdt.

Slutligen ber jag att få uttala såsom min åsigt att, om lagförslaget antages, de lagstiftande myndigheterna icke böra underlåta att söka förbättra lagen, ty den blir icke på längden fullt tillfredsställande. Emellertid skola, om, såsom jag hoppas, de föreslagna lagbestämmelserna komma till verkställighet, väsentliga upplysningar om sparbanksförvaltningen vinnas, och motståndet mot en fullständig sparbankslag torde med hvarje år blifva mindre.

Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)

Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)

Jag tillstyrker därför vördsamt, att Kammaren, förbiseende de möjligtvis temligen berättigade anmärkningarna vid en eller annan paragraf i förslaget, bifaller detsamma under förhoppning att inom en icke alltför aflägsen framtid de tillägg och förbättringar, som må anses erforderliga, blifva vidtagna.

Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr von Gegerfelt: Då Friherre Nordenfalk icke fäst den vikt vid de af honom gjorda anmärkningar, att han på grund deraf framställt något yrkande, anser jag mig icke böra upptaga tiden med att för närvarande besvara dem.

Vigten och behofvet af en sparbankslagstiftning torde vara allmänt, åtminstone inom denna Kammare, erkänt, men man får besinna att man vid en sådan lagstiftning dels noga måste tillse att man icke lägger band på den fria verksamhet, som måste tagas i anspråk för sparbanksväsendets förvaltning, och derigenom förlamar den kraft, som hittills så lyckligt gjort sig gällande, dels ock tager sig till vara för sådana stadganden, som alltför mycket stöta den motsatta opinionen för hufvudet och för mycket inkräkta på deras mening, som anse, att den hittills varande friheten bör bestå.

Innan Utskottet framlagt detta förslag, har det tagit noggrann kännedom såväl om det af Kongl. Maj:t vid 1871 års riksdag framlagda förslag, hvaruti Utskottet tillstyrkt några ändringar, som om den med anledning af den nådiga propositionen hållna diskussion, och Utskottet har sökt undanrödja de anmärkningar, som dervid framställdes, så vidt sådant kunnat ske.

Grefve Horn har anmärkt, att uttrycket *smärre* penningebelopp som fans i Kongl. Maj:ts proposition, blifvit utbytt mot "penningar". Jag måste medgifva, att det förra uttrycket ganska väl hade försvarat sin plats, men då å motsidan anmärktes att *smärre* är ett så relativt ord att vid lagens tillämpning ingen kunde säga, hvilket belopp som vore dit hänförligt, fann Utskottet bäst att utesluta detsamma. Vidare beror det på hvarje sparbank att i sitt reglemente bestämma huru stort belopp med afseende å förhanden varande förhållanden den kan och bör förvalta. Kan en sparbank förvalta millioner, ser jag icke något hinder för att den gör det, helst då man har sådana kontroller, som i afseende på reservfonden blifvit föreslagna. Ju större belopp, som mottages, desto större blir reservfonden och den derigenom uppkomna säkerheten. Ett skäl för uteslutande af detta uttryck var äfven att man fruktade, att vederbörande myndighet eljest skulle taga sig anledning att förbjuda sparbankerna att mottaga penningar utöfver ett visst belopp. Denna fruktan är visserligen icke berättigad, men då den blifvit framställd, ansåg Utskottet sig böra gifva vika; sparbankernas *ändamål* synes i allt fall tillfyllestgörande uppgifvet. Hvad angår den viktigaste frågan eller den huruvida Konungens Befallningshafvandes fastställelse af sparbankernas reglemente skulle erfordras, så har jag emot Grefve Horn att invända icke blott att ett sådant förslag omöjligen haft någon utsigt att gå igenom utan äfven att en sådan föreskrift efter min åsigt vore olämplig. Konungens

Befallningshafvandes fastställelse skulle kunna hafva ett dubbelt ändamål, antingen att tillse att reglementet öfverensstämde med lagar och författningar eller ock att tillse om detsamma vore lämpligt, nyttigt och ändamålsenligt. I förra hänseendet, eller att fastställelsen skulle afse frågan, huruvida reglementet öfverensstämde med lagar och författningar, fordrades naturligtvis ett fullständigt reglementerande huru reglementet skulle vara beskaffadt, således en tvångströja, sådan som man just bör undvika. Konungens Befallningshafvande kunde ju icke vägra fastställelse, så vida icke reglementet strider mot någon lag. Om ingen lagbestämmelse finnes huru reglementet skall vara beskaffadt, kan det ju icke strida deremot, och står reglementet i strid mot allmänna lagen, så är det naturligt att denna gäller i alla fall.

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)*

Det andra, som Konungens Befallningshafvandes fastställelse skulle kunna afse, och hvilken åsigt Grefve Horn tycktes hylla, vore att tillse, om reglementet vore ändamålsenligt, men ett sådant godtyckligt ingripande i den enskilda verksamheten kan åtminstone icke jag för min del tillstyrka, och att ett stadgande derom icke skulle gå igenom är absolut säkert. Sparbankens styrelse finner ett vara ändamålsenligt och Konungens Befallningshafvande anser ett annat ändamålsenligare; skulle man då ovilkorligen gifva Konungens Befallningshafvande rätt; det tror jag svårligen vore lämpligt eller öfverensstämmande med fordringarne på den fria verksamhet, som afses.

Hvad slutligen angår Grefve Horns anmärkning att hänvisning icke bort meddelas till Kongl. förordningen af 1861 utan, såsom i förra förslaget skett, till hvad särskildt finnes stadgad, så medgifver jag gerna befogenheten af denna anmärkning, men det ansågs godt att hänvisa till denna författning, på det att, då sparbankernas förvaltning ligger i allmänhetens händer, man icke skulle sväfva i ovisshet om hvad detta uttryck betydde.

Hvad Grefve Horn i öfrigt anmärkt utgör blott konsekvensen af dessa nu besvarade anmärkningar och måste anses förfalla på samma gång som dessa.

Jag hemställer vördsamt om bifall till första paragrafen.

Herr Ekman, Johan Jakob: Jag vill blott anhålla att med några ord få fästa uppmärksamheten på angelägenheten af att denna lag för sparbankerna måtte blifva antagen sådan den blifvit af Lag-Utskottet till Riksdagen hänskjuten, ty, om vi icke antaga den nu, utan antingen afslå eller till Utskottet återremittera en eller annan punkt, är det fara värdt att vi vid denna riksdag icke få någon lag alls. Det är icke utan en viss betydelse att i detta betänkande icke finnes en enda reservation, och man kan sålunda hafva någon anledning att hoppas (hvilket också redan blifvit anmärkt), att detta lagförslag kommer att antagas äfven af Andra Kammaren, hvarigenom man vunne fördelen att åtminstone få *någon* lag för sparbankerna. Att fel i lagförslaget finnas, har redan blifvit anmärkt, och detta kan lika litet af mig bestridas, men genom dess antagande vunne man åtminstone att dessa inrättningar komme under kontroll både af offentlig myndighet och, hvad kanske mer är, af allmänheten. Finner man

Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)

efter ett eller annat år att några bristfälligheter finnas, som erfordra ändring, så är det mycket lättare att då åstadkomma dessa ändringar, än om man skulle börja från början och söka åstadkomma en helt ny lag. Jag kommer således att i likhet med Herr Stråle yrka bifall till alla paragrafer af detta förslag till sparbankslag.

Grefve Horn: En talare har anmärkt, att orden "mindre penningebelopp" i stället för, såsom Utskottet föreslagit, "penningar" skulle hafva mindre betydelse därför, att man icke kan säga hvad mindre penningebelopp egentligen betyder; men då vi reglementera såsom jag föreställer mig för Konungens Befallningshafvande, som skulle godkänna reglementena, tror jag dessa ord vara af stor betydelse, ty denna sparbankslag skall utgöra den grund, hvarpå Konungens Befallningshafvande vid pröfning af reglementen skola bygga; och hafva de orden "mindre penningebelopp" att bygga på, så lära de nog samt bedöma det belopp som efter tidens penningeförhållanden kan anses utgöra ett "mindre penningebelopp". Vidare är anmärkt att det icke behöves Konungens Befallningshafvandes fastställelse för reglementen; att det icke är lämpligt utan ändamålslost. Jag tror att det tvärtom vore lämpligt, ändamålsenligt och nödvändigt just på grund af den omständighet, jag nämnt, att så stor vikt ligger på sparbanksförhållandena inom landet. Det skulle vara rätt illa i en framtid, om vi finge se förhållanden, som voro af beskaffenhet att min sats icke jäfvades, jag vill säga, om vi skulle för sent finna att bättre kontroll genom reglementenas fastställelse hade erfordrats; och därför tror jag det vore bättre att, om mitt ändringsförslag icke godkännes, helt och hållet afslå denna lag än att godkänna den sådan som den nu blifvit föreslagen.

Om Första Kammaren godkänner mitt förslag och Andra Kammaren antager Utskottets, lärers sådant icke utgöra hinder för sammanjemkning och en sådan sammanjemkning behöfver icke lång tid samt kan inkomma innan Riksdagen åtskiljes. Jag fortsätter därför mitt yrkande.

Herr Sundell: Inom Utskottet har jag verkligen velat biträda den af Grefve Horn uttalade mening att reglementen för sparbankerna äfvensom ändringar af dessa reglementen borde af Konungens Befallningshafvande fastställas, men då man sagt mig, att ett sådant lagstadgande förmodligen icke skulle vinna Andra Kammarens bifall, har jag, angelägen som jag är, att nu vid denna riksdag något i afseende på sparbankernas verksamhet måtte åtgöras, ansett mig icke böra vidhålla denna min tanke; och det är af detta skäl, som jag anhåller om bifall till den nu föredragna första paragrafen i Utskottets förslag till förordning angående sparbanker. Jag vågar hoppas, att, om en sådan författning nu kommer till stånd, och det sedermera finnes nödigt att dervid iakttaga någon förändring, en sådan skall kunna tillvägbringas lättare, än om man nu afslår betänkandet. På sätt jag nyss anfört, yrkar jag på bifall.

Herr Caspersson: Grefve Horn har anmärkt att det borde i 1 § införas såsom ett sparbankens ändamål att emottaga *mindre* penningbelopp. Jag medgifver fullt riktigheten af denna anmärkning. Sparbankens förnämsta ändamål är visserligen att emottaga mindre belopp, men detta är icke dess enda ändamål. Om Utskottets förslag antages, och det således lemnas sparbankerna rättighet att emottaga äfven större belopp, förfelas icke dermed deras hufvudsakliga ändamål att förvalta mindre belopp. Man bör icke alldeles förbise att man icke för en viss teoretisk åsigt lemnar ur sigte det praktiska ändamålet. Det lärer väl icke af någon kunna bestridas, att sparbankens hufvudsakliga ändamål att förvalta de mindre belopp, som af mindre förmögna personer kunna till dess förvaltning öfverlemnas, icke motverkas derigenom att sparbanken eger rättighet att mottaga äfven större belopp. Detta vore äfven alldeles opraktiskt, ty det har ursprungligen i nästan alla de först inrättade sparbankernas reglementen intagits det stadgandet, att endast mindre belopp skulle der emottagas, men af praktiska skäl hafva alla sparbanker nödgats lemna å sido ett sådant stadgande, ty om en person vill insätta ett större belopp, kan han göra det på flera sparbanksböcker och således kringgå lagen. Men att stifta en lag, som hvar och en kan kringgå, kan icke vara ändamålsenligt. Den åsigt, som af Grefve Horn i detta afseende nu här uttalats, framställdes äfven inom Lag-Utskottet, men rönt der ett bestämdt motstånd af åtskillige ledamöter från Andra Kammaren, och Utskottet ansåg derföre icke böra söka genomdrifva en åsigt, som möjligen skulle kunna hindra förslaget antagande.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Lag-Utskottets förslag, ehuru jag icke vill bestrida möjligheten af att något bättre förslag kan åstadkommas. Men man har inom Utskottet ansett sig böra inskränka sig till att framställa ett sådant förslag, som kunde hafva utsigt att vinna framgång inom Riksdagens båda Kamrar, och man bör väl icke förkasta ett godt förslag derför, att något bättre kan åstadkommas.

Herr Almqvist: Om man skulle jemföra detta förslag med hvad man anser vara det ovilkorligen bästa, återstår otvifvelaktigt mycket att önska, och från denna synpunkt skulle jag visserligen gerna vilja biträda den af Grefve Horn framställda mening, men skilnaden emellan det att få det bästa och att komma ur det tillstånd, hvaruti vi nu befinna oss, är så stor, att vid valet emellan dessa båda alternativ ingen bör tveka att antaga en lag, som sätter dessa ifrågavarande institutioner under offentlig kontroll. Det har här omnämnts ett och annat exempel. Jag skulle kunna anföra nära ett dussin. Det fans för en tid sedan en sparbank, hvars direktions emigrerade och hvars böcker försvunno. Så kan det gå till! Då nu likväl denna lag lemnar tillfälle till att få vetskap om tillvaron af en sparbank och om hvem som förvaltar den äfvensom att få den underkastad kontroll och offentlighet, så ligger deri ett så stort steg framåt utur det tillstånd, hvaruti vi för närvarande befinna oss, att jag för min del åsidosätter önskan att få något bättre förslag och tillstyrker antagandet af den nu föreliggande lagen.

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)*

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)*

Herr Ribbing, Sigurd: Jag skall icke upptaga tiden med att framlägga alla de skäl, som kunna tala för ifrågavarande förslag, utan jag vill i det fallet blott göra den korta förklaring, att Utskottet, eller åtminstone dess pluralitet, framställt förslaget icke efter måttstocken af hvad som vore det i sig sjelf bästa, utan efter måttstocken af hvad som eger sannolikhet för sig att nu kunna i begge Kamrarne antagas, och Utskottet har i det fallet sökt göra sig noga underrättad om, huru långt majoriteten inom Andra Kammaren sannolikt och rimligtvis ville gå med, och har sjelft, i fullständighet i laga föreskrifter, intagit så mycket, som i nyssnämnda hänseende har ansetts vara möjligt. Det har visserligen af en föregående talare blifvit åberopadt, att sista gången sparbankslagen var före vid riksdagen, densamma föll på blott 8 röster i Andra Kammaren. Jag var då med i Andra Kammaren och jag vågar påstå, att, rösteantalet må hafva varit stort eller litet, motståndet likväl var så intensivt, att ingen förhoppning är, att nu få dessa 8 röster, eller huru många de kunna blifva, omvända på det andra hållet. Frågan är här helt enkelt den: anser man fördelaktigt att få så mycket som nu bjudes på? Gör man det, då bör man taga lagen äfven med de fel och ofullkomligheter, den kan hafva och jag ber särskildt få anmärka, att en återremiss är alldeles onödig och olämplig, äfven om man hunne med att få ärendet tillbaka hit igen, ty hvarje tillägg till större restriktioner eller flera lagstadganden, än detta förslag innehåller, skulle hafva till följd afslag i Andra Kammaren. Skulle, med anledning af återremiss, Utskottet blifva ålagdt enligt grundlagen att göra en sammanjemkning samt dervid lägga till något i öfverensstämmelse med de önskingar, som inom denna Kammarne blifvit uttalade, blefve följden deraf endast, att vid sammanjemkningen förslaget i Andra Kammaren förkastades. Detta tror jag mig med min erfarenhet från Andra Kammaren kunna säga, och på denna grund samt då alla andra talare, med undantag af en enda, förklarar detta förslag vara bättre än intet, rekommenderar jag lagen till benäget antagande af denna Kammarne.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande paragrafen och dels af *Grefve Horn*, att densamma skulle antagas med följande förändrade lydelse:

“De, som vilja stifta sparbank i ändamål att mottaga *mindre penningebelopp* samt desamma för insättarnes räkning förränta och genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra, skola, innan sparbanken träder i verksamhet, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för *vinmande af pröfning och fastställelse* inlemna ett exemplar af det för sparbanken antagna reglemente samt uppgifva den ort, der sparbankens styrelse kommer att hafva säte.

Ändringar i reglemente skola, *förr än de få tillämpas*, hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för *fastställelse* anmälas.

Om fastställelse å sparbanksreglemente är *särskildt stadgadt*.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades talrika och starka ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Förslag till lagstiftning för sparbanker.
(Forts.)

§§ 2 och 3.

Biföllos.

§ 4.

Friherre af Ugglas: Jag är verkligen liksom flertalet af de andre talare, som förut yttrat sig, för mycket angelägen att få denna lag antagen, för att vilja framkomma med några anmärkningar, som kunde vålla att lagen föll, men i denna paragraf förekommer i afseende på redaktionen en sådan oegentlighet, att jag icke kan undgå att derpå fästa uppmärksamheten till den kraft och verkan det kan medföra. Här står nemligen, att "all vinst, som å sparbanksrörelse uppkommer, skall ingå i en reservfond, till bestridande af nödiga omkostnader och betäckande af möjligen inträffande förluster". Jag kan för min del icke finna, huru en vinst kan uppkomma förr, än nödiga omkostnader blifvit bestridda, och således ligger det, efter min tanke, något besynnerligt deri att hänvisa på en vinst, innan omkostnaderna för året blifvit bestridda. Jag vet väl, att i några äldre sparbanker användes räntan på de reserverade medlen till betäckande af omkostnaderna, men huru skall i en ny sparbank detta kunna verkställas? Under det första året skall då den efter detta reglemente afsatta vinsten användas till bestridande af omkostnaderna, men innan denna vinst för det året har kunnat uppkomma, måste omkostnaderna för året vara bestridda. Jag tror därför, att det icke är försigtigt att göra denna hänvisning. Med denna reservfond afses hufvudsakligen att betäcka uppkommande förluster, det vill säga, att den skall innefatta en säkerhet för insättarne, och då får man icke anvisa på den. Jag tror sålunda att det vore rättast att utesluta orden "till bestridande af nödiga omkostnader och" samt låta paragrafen erhålla följande lydelse: "All vinst, som å sparbanksrörelse uppkommer, skall ingå i en reservfond, till betäckande af möjligen inträffande förluster; dock må — — ändamål". Jag har velat framställa detta förslag, men vill också på förhand säga, att, om detsamma skulle vålla, att förslaget faller, jag icke anser det vara af den vikt, att jag vill särdeles hålla derpå. Jag tror dock icke, att det skulle kunna medföra någon fara, om det antages.

Herr von Gegerfelt: I anledning af den siste talarens anmärkning, ber jag först och främst få nämna att samma uttryck, som här användts, fans begagnadt i Kongl. Maj:ts till 1871 års riksdag aflåtna proposition i denna fråga, likasom att hvarken af dåvarande Utskottet eller under diskussionen häröfver i Kamrarne någon anmärkning i detta hänseende framställdes. För öfrigt är väl det egentligen en ren räkenskapsfråga, om man först införer beloppet i reservfonden

*Förslag till
lagstiftning för
sparbanker.
(Forts.)*

och sedan derifrån afdrager omkostnaderna, eller om man först afdrager omkostnaderna och sedan förer in återstoden i reservfonden. I förra fallet blifver vinsten bruttovinst, i det senare åter nettovinst, och i begge fallen kan det begagnade uttrycket försvaras. För öfrigt tror jag icke, att anmärkningen är af den vigt, att den bör föranleda någon Kammarens åtgärd, hvarför jag får yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Almqvist: Visserligen förekommer det anmärkta uttrycket mindre lämpligt, men jag kan dock tänka mig ett fall, då det kan ega tillämpning, om nemligen rörelsen ett år utfaller så, att det icke finnes någon behållning. Omkostnaderna måste då bestridas ur reservfonden, och för det fallet kan detta uttryck vara tillämpligt. Då det likväl icke bör föranleda någon olägenhet eller missförstånd om detta uttryck står kvar, får jag hemställa om icke denna paragraf, likasom de föregående, må få passera.

Friherre af Ugglas: Jag begär icke proposition på mitt framställda yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad, och paragrafen bifölls.

§§ 5—12, *slutmeningen och ingressen.*

Biföllos.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 14 och 15 dennes bordlagda utlåtande N:o 31 i anledning af väckt förslag om ändring i 52 § af gällande legostadga.

Herr von Gegerfelt: Enligt gällande legostadga eger husbonde, då tjenstehjon icke inställer sig i tjensten, att anlita kronobetjening eller annan underordnad myndighet om hans inställande i tjensten, men om tjenstehjon afviker ur tjensten och husbonde vill hafva honom åter, måste han anlita Konungens Befallningshafvande. Det är detta missförhållande, som förevarande förslag afser att undanrödja. Man har nemligen ansett, af samma skäl, den lägre kronobetjeningen kunna användas i ena som andra fallet. Olägenheten af berörda missförhållande är visserligen ringa, men då det blifvit påpekadt och lätt kan undanrödjas, torde det icke vara skäl att ogilla förslaget. Men med den brådska och skyndsamhet, hvarmed detta ärende måst behandlas, och den än större skyndsamhet, hvarmed det blifvit behandladt, har ett redaktionsfel inträffat, hvilket jag anhåller att få rättadt, och ber dervid få nämna att, enligt öfverenskommelse i Utskottet, samma framställning kommer att göras i Andra Kammaren. Det står nemligen i Utskottets förslag, sista momentet: "Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan hos den myndighet eller tjensteman,

han egt för tjenstehjons hemtning anlita; och åligge i *senare händelser* den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande anmäla.“ Orden “i senare händelser“ förekomma i nu gällande legostadga, och afse det fall att föreskrifna anmälan skett hos kronobetjeningen och ej direkte hos Konungens Befallningshafvande, men äro i Utskottets redaktionsförändring, ej vidare hänförliga till det föregående. Jag yrkar i anledning deraf, att sista momentet måtte i stället erhålla följande lydelse:

“Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet, samt utom Stockholm antingen hos Konungens Befallningshafvande eller hos den myndighet eller tjensteman, han egt för tjenstehjons hemtning anlita; och åligge i senare händelser den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande inberätta.“

Jag anhåller vördsamt om bifall till förslaget med denna ändring i senare momentet.

Herr Sundell: Jag är af litet olika tanke med den siste talaren. Jag skulle nemligen för min del helst önska, att orden: “husbonde göre i detta fall — — inberätta,“ helt och hållet ur paragrafen utginge. Ty det tjenstehjon, som från sin tjänst skiljts på sätt i denna paragraf omhandlas, är derigenom alldeles icke försvarslöst. Någon anmälan hos vederbörande myndighet behöfver således, enligt mitt förmenande, icke ske, då jag icke kan inse, hvartill den skulle tjena. Jag anhåller således, att orden: “husbonde göre i detta fall — — inberätta,“ måtte ur den förevarande paragrafen helt och hållet utgå.

Herr Caspersson: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag i Lag-Utskottet icke deltagit i den förevarande frågans behandling. För öfrigt yrkar jag bifall till det af Herr von Gegerfelt framställda förslaget.

Herr von Gegerfelt: Med anledning af Herr Sundells yrkande så vill jag medgifva, att det sista momentet i paragrafen utan olägenhet skulle kunna utgå. Men Utskottet har ansett det vara temligen oegentligt att framkomma med ett sådant förslag, då icke någon motion om upphäfvande af den der föreskrifna anmälan blifvit väckt, utan endast att man vid det i paragrafens förra del omhandlade fall skulle ega att direkte anlita underordnad myndighet.

Herr Sundell: Det må nu vara riktigt hvad den siste talaren yttrade; jag tror dock för min del, att någon sådan anmälan, äfven om stadgandet derom ilagen bibehålles, sällan, kanske aldrig, kommer att göras.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr von Gegerfelt, att Utskottets förslag skulle bifallas med den förändring, att slutmeningen deri erhöi följande lydelse:

“Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet, samt utom Stockholm antingen hos Konungens Befallningshafvande eller hos den myndighet eller tjänsteman, han egt för tjänstehjons hemtning anlita; och åligge i senare händelser den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande inberätta.“

dels ock af Herr *Sundell*, att förslaget skulle bifallas med utslutande af den sista meningen.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på antagande af Herr *von Gegerfelts* förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 15 och 18 dennes bordlagda betänkande N:o 11 i anledning af Herr Axel Odelbergs motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående utarbetande af förslag till ny tulltaxa och uppsägande af den med Frankrike afslutade handelstraktaten.

Herr Odelberg: Det nu föreliggande betänkandet har haft det oblidla ödet att inkomma till Kammaren först på den dag, då Riksdagen, enligt regeln, bör vara afslutad. Det kan ej nekas, att denna händelse har ett visst tycke af en tanke. Följden häraf har emellertid blifvit den, att det torde vara fullkomligt likgiltigt, huru Kammaren i denna fråga besluter; ty om också Kammaren skulle med ogillande af det slut, hvar till Utskottet kommit, till alla delar gilla det af mig framställda yrkandet om en underdånig skrifvelse, så är det gifvet, att detta Kammarens beslut under den korta tid, som återstår af Riksdagen, icke skulle hinna att af Medkammaren behandlas och följaktligen icke kunna blifva ett Riksdagens beslut. Vid sådant förhållande vill jag icke genom något yrkande, som skulle kunna föranleda en diskussion, onödigtvis förspilla Kammarens tid. Jag har endast velat uttala min åsigt, att den bana, som det svenska folket under den senare tiden beträdt, en bana, som efter all sannolikhet är en följd af en felaktig ekonomisk lagstiftning och tull-lagstiftning och som karakteriseras af en oupphörligt stigande import och utländsk skuldsättning, utan att någon motsvarande tillökning i den inhemska produktionen eger rum, att denna bana, säger jag, slutligen måtte leda till ekonomiskt obestånd. Jag har ansett för min pligt såsom ledamot af Riksdagen att fästa uppmärksamheten på den fara, hvori vi efter mitt förmenande sväfva. Jag har gjort det, för att om möjligt påskynda återgången till en för vårt land ändamålsenligare lagstiftning i detta hänseende, en återgång, som jag förmodar i alla händelser måste förr eller senare ega rum. Jag har icke något yrkande att göra. De skäl, som jag haft för den

af mig gjorda framställningen, har jag framlagt dels i min motion, dels i den till betänkandet fogade reservationen.

Herr Bennich: Något yrkande har icke blifvit framställt; men en förebräelse har blifvit gjord mot det Tillfälliga Utskott, som behandlat motionen, och denna förebräelse anser jag mig skyldig att å Utskottets vägnar visa tillbaka. Det anmärktes, att föreliggande betänkande så sent inkommit till Kammaren, och att under denna omständighet en tanke låg förborgad, som skulle bestå deruti, att Utskottet velat förhindra frågans fullständiga behandling. Jag ber att få erinra derom, att den förevarande motionen väcktes af Herr Odelberg med anledning af en förut väckt motion, som gick derpå ut, att Riksdagen skulle vidtaga ganska genomgripande förändringar i vår tull-lagstiftning. Om någonsin konsekvensen fordrar, att det, som föregått både i afseende på tiden och i afseende på innehållet, förut pröfvas, innan det motsatta yrkandet, som just af det första förslaget blifvit framkalladt, kommer under ompröfning, så torde väl Kammaren finna, att det varit fullkomligt i sin ordning, då Riksdagen sattes i tillfälle att i främsta rummet behandla den motion, som afsåg genomgripande förändringar i tull-lagstiftningen i motsatt riktning mot den af Herr Odelberg sedermera föreslagna, och att först, sedan det visat sig, om Riksdagen ville fortgå på den bana, som den förre motionären angifvit såsom efter hans åsigt riktig, den andra frågan drogs under behandling. Som Kammaren känner, afsåg den förre motionen en så pass långt gående förändring i vår tull-lagstiftning, att för densammas bedömande erfordrades en vidlyftig utredning af det Utskott, som fick frågan till sin förberedande behandling. Detta Utskotts betänkande och förslag förevar hos Riksdagen så sent, att den slutliga behandlingen eller åtminstone den del deraf, som innefattades i Kamrarnes gemensamma omröstningar öfver åtskilliga oafgjorda frågor, icke förekom förrän några dagar efter sedan det Tillfälliga Utskottet redan behandlat denna motion. Det Tillfälliga Utskottet inkom till Kammaren med sitt utlåtande så skyndsamt, som det med dess uppfattning af den ändamålsenliga ordningen i ärendenas gång var möjligt, och det låg ingen annan tanke till grund derför, än den som jag nu sökt att utveckla. Kammaren har genom sina beslut i afseende på den förre, mera omfattande motionen visserligen underkänt densamma i dess flesta delar; men de få beslut, om hvilka Kamrarne kunnat förena sig, hafva dock ganska tydligt angifvit, att Riksdagen fortfarande står på den ståndpunkt, från hvilken den första motionen utgått, och följaktligen icke kan gilla en så beskaffad återgång som i den senare motionen yrkas. Jag tror, att det Tillfälliga Utskottet så väl hvad angår den omordade tidsfrågan gått ändamålsenligt till väga, som äfven i sin uppfattning af sjelfva sakens betydelse och Riksdagens åsigt om densamma förfarit fullt riktigt, då det i sitt nu inkomna utlåtande afstyrkt Kammaren att fästa något afseende vid Herr Odelbergs motion. Huruvida, såsom motionären påstått, den under de senare decennierna ständigt stigande importen varit någonting för landet olyckligt, och om det är denna, som framkallat den skuldsättning, hvilken han

beklagat, derom tror jag att det inom Riksdagen icke finnes mera än en mening. Det torde nemligen vara väl bekant, att landet icke skuldsatt sig för att betäcka den stegrade importen, utan att den enda skuldsättning, som staten ådragit sig, har skett för att öka medlen och utvägarne för vår inhemska produktion genom anläggande af nya jernvägar. Icke lär väl detta bevisa, att landet gått tillbaka eller att importen öfverstigit hvad för landet varit nyttigt.

Den profetiska utsago, hvarmed motionären slutade sitt anförande, eller att en återgång vore nödvändig för att rädda landet, denna profetia tror jag icke det ringaste på. Min öfvertygelse är, att intet land kan bringas i en lyckligare ställning derigenom, att man på ett onaturligt sätt fördyrar hvad för landets behof förbrukas eller med konstlade medel uppdrifver prisen på en del förnödenhetsartiklar. Jag tror tvärtom, att landet blir rikt, i den mån industrien får fritt utveckla sig och fritt välja de vägar, på hvilka den ser sig bäst kunna tillgodogöra landets arbetskrafter.

Då intet yrkande blifvit af motionären framställt, behöfver jag ej anhålla att Kammaren måtte bifalla det föreliggande betänkan-

Herr Odelberg: Då den siste talaren påstått, att jag skulle hafva framkastat en anklagelse mot Utskottet genom mitt yttrande, att det såg ut som en tanke, denna händelse, att föreliggande betänkande så sent inkommit till Kammaren, så ber jag få fästa hans uppmärksamhet på, att jag dermed icke sagt, såsom han behagade förklara mitt yttrande, att detta förhållande skulle bero på någon afsigt hos Utskottet att derigenom förhindra, det någon åtgärd i anledning af min motion vid denna riksdag skulle kunna vidtagas. Jag har alldeles icke yttrat detta. Den ärade talaren har deremot sjelf förklarat, att en tanke låg till grund för att betänkan-

det så sent inkommit, den nemligen, att Utskottet ansett, att detta betänkande icke borde förekomma i Kammaren, förrän det så kallade tullbetänkan-

det förut blifvit der behandladt. Detta är likväl en tanke, som icke blifvit uttryckt i Utskottet, men som möjligen dess ordförande hyst, hvilket jag för min del icke vill förtänka honom. Jag kan deremot icke finna någon anledning till, att, då två motioner blifvit väckta, den ena afseende att nedsätta alla möjliga tullar och den andra att höja dem, den sistnämnda motionen nödvändigtvis skall förekomma hos Riksdagen senare än den förra, och så mycket mindre som de båda motionerna icke blifvit behandlade af samma Utskott. Det är visserligen sant, att den ena motionen väcktes en dag tidigare än de andra; men deri kan väl icke hafva legat något hinder, då, som sagdt, icke samma Utskott behandlat dem, och dessutom det Tillfälliga Utskottets beslut rörande den nu förevarande motionen redan för tre månader sedan var fattadt. Då så var förhållandet, vet jag icke riktigt, hvad talaren menade med sitt uttryck, att det Tillfälliga Utskottet inkommit så skyndsamt som möjligt med sitt betänkande, och jag kan icke återhålla den åsigten, att det hade varit skäl, att betänkan-

det något tidigare kommit Kammaren till handa. Emellertid är saken nu skedd, och jag har derom icke något vidare att tillägga.

Samme talare yttrade vidare, att det icke fans mera än en mening rörande den under den sista tiden ständigt stigande importen från utlandet. Jag förmodar, att han således alls icke fäster något afseende vid den mening, som blifvit uttryckt i den af mig afgifna motionen. Jag får dock försäkra honom och Kammarens ledamöter i öfrigt, att jag icke är ensam om den åsigt, som der är uttalad; och om denna åsigt är motsatt den, som hyses af honom och Kammarens pluralitet, så torde den dock hafva sin berättigade fordran att äfven något observeras och icke blifva till den grad tillbakasatt, att man alls icke låtsar om att den finnes. Att de lån, som under de senare årtionderna blifvit upptagna af svenska staten, hypoteksföreningar och andra, blifvit använda till produktiva ändamål, är nog på sitt sätt sant; men man skall vara bra litet skarpsynt för att icke inse, att det slutliga användandet af dessa penningar dock stanna i icke produktiva ändamål, nemligen inköp af utländska förbrukningsartiklar, utan att lemna annat kapital qvar i landet än anlagda jernvägar och åtskilligt annat fast kapital, såsom byggnader och dylikt. Jag skulle gerna medgifva, att dessa lånade penningar vore väl använda, om de dermed förvärfvade fasta kapitalen gäfve en inkomst, som svarade mot ränta och amortering å de upptagna lånen, d. v. s. icke en inkomst i kronsedlar och vårt pappersmynt, utan en inkomst i sådant mynt, hvarmed vi kunde betala dessa räntor och kapitalamorteringar. Jag tror dock, att våra exportlistor temligen tydligt utvisa, att vi icke kunna hafva någon stor tillgång på metallisk valuta. Att man fördyrar behofven genom att höja tullsatserna, kan nog på sitt sätt vara sant; men det kommer an på hvad man menar med behof. Behof är ett mycket relativt begrepp, och behofven äro nu temligen olika mot hvad de voro för några år sedan. Men jag tror icke, det är rätt att så ordna lagstiftningen, att den leder till behofvens ökande, utan att man åtminstone ställer så till, att möjligheten att tillfredsställa dessa behof på samma gång utvidgas.

Jag har, såsom jag redan sagt, nu icke något yrkande att göra.

Herr Swanberg: Att den nu förevarande motionen blifvit så länge undångömd hos det Tillfälliga Utskottet, kan jag icke neka till, väckt min förundran, om det ej skulle vara en handling, som såg ut som en tanke; ty åtminstone har icke jag kunnat finna något skäl till att denna motion skulle behöfva förekomma i Kammarerna till afgörande *efter* den af Herr Hedlund afgifna om nedsättning i gällande tullbestämmelser, helst då denna motion äfven afser en annan sak, nemligen ett uppsägande af den franska traktaten, och frågan härom kan väl egentligen icke anses hafva blifvit fullständigt afgjord, derför att Riksdagen bestämt en nedsättning i tullen på läder, becksömsstöflar och risgryn. Något yrkande om bifall till motionen kan likväl nu icke ifrågakomma, då betänkandet så sent inkommit. Jag ber emellertid att å de mindre industriidkarnes vägnar, hvilkas tillstånd och behof jag tror mig känna, få hembära den ärade motionären min vördsamma tacksamhet och högaktning för hans omtanke just för desse industriidkare, hvilka så sällan hafva lyckan att ega någon före-

språkare; och om nu också denna motion icke skulle ega några sympatier inom majoriteten i denna Kammare, så är jag likväl fullt förvissad om, att den blifvit med innerlig tacksamhet upptagen af så många flere af vårt lands industriidkare.

Öfverläggningen förklarades slutad, och betänkandet bifölls.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 87, med förslag till de flesta afdelningarne af det nya reglementet för Riksgäldskontoret samt med yttrande öfver tre inom Andra Kammaren väckta motioner angående ifrågasatta ändringar i Riksgäldskontorets reglemente.

Herr *Wijkander* begärde och erhöll ledighet från riksdagsgörö-målen under 8 dagar från den 22 dennes.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att de i dag för första gången bordlagda ärenden måtte sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 20 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 6 protokollsutdrag för den 19 dennes.

Upplästes och godkändes dels Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 61, rörande ändring i gällande bestämmelser om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada; dels ock Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 62, angående förändrade bestämmelser i afseende å taxeringen af försändelser utaf myntadt guld eller silfver, som genom Postverkets befordras emellan inrikes orter.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 57, i anledning af väckta förslag om förändrad reglering af skjutsväsendet.

Härvid anmälte sig och yttrade

Herr Rydin: Med anledning af den bordläggning, som nu blifvit begärd, får jag anhålla, att bredvid detta förslag till underdånig skrifvelse måtte läggas ett annat, som jag skall hafva äran framställa. Så som Herrarne veta, yttrade jag, då denna fråga sist förevar i denna Kammare, den meningen, att denna fråga stod så på gränsen till det lagliga, att jag icke kunde biträda förslaget om en gemensam votering för dess afgörande, men då man emellertid ansett, att det här är fråga om en utgift, var man tvungen att anställa gemensam votering, hvilken också egt rum. Då vidare med afseende å gemensamma voteringar gäller, att uti de af de särskilda Kamrarne fattade beslut, som komma under gemensam votering, icke ett jota får förändras, anser jag det vara af vigt, att, då ett så beskaffadt beslut, som

det förevarande, fattats, Riksdagens skrifvelse icke innerhåller ett jota mer än hvad vi beslutat, och får jag till följd häraf anhålla, att skrifvelsen måtte så affattas, att först tages ingressen, samt derefter sjelfva beslutet så lydande:

“Riksdagen har, med godkännande af de i Stats-Utskottets utlåtande N:o 45 angifna grunder, ställt till Kongl. Maj:ts disposition å sjette hufvudtiteln ett särskildt förslagsanslag af 25,000 kronor till förändrad reglering af skjutsväsendet samt får med anmälan af detta beslut i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes, så snart som möjligt, vidtaga nödiga åtgärder till regleringens genomförande enligt nämnda grunder, i den mån hinder därför icke möter uti redan ingångna entreprenadkontrakt.

Härvid anser sig Riksdagen dock böra anmäla, att detta beslut blifvit fattadt genom gemensam omröstning mellan båda Kamrarne, efter det Riksdagens Första Kammare afslagit förslag till ändring af nu gällande stadganden, medan Andra Kammaren beslutit, på sätt ofvan anfördt blifvit.“

Och anhåller jag, då Första Kammaren för sin del förkastat de grunder, som i detta fall blifvit genom gemensam votering antagna, att något i afseende på motiveringen icke uti skrifvelsen införes.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att skrifselförslaget komme att hvila på bordet till nästa sammanträde.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets den 19 dennes bordlagde utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af 60 § 2 mom. Riksdagsordningen.

Herr von Koch: Jag anser mig skyldig att vid detta tillfälle, lika som vid föregående tillfällen, då denna fråga förevarit, tillkännagifva, att jag anser, för min del, att valda representanter böra votera öppet, och derhän lärer det väl också komma att gå.

Öfverläggningen förklarades slutad, och utlåtandet bifölls.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda memorial N:o 86, angående aflöningen för Justitie-ombudsmannen och de vid hans expedition anstälde tjenstemän.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda, den 19 dennes bordlagda memorial och utlåtande, nemligen:

N:o 87, med förslag till de flesta afdelningarne af det nya reglementet för Riksgäldskontoret samt med yttrande öfver tre inom Andra Kammaren väckta motioner angående ifrågasatta ändringar i Riksgäldskontorets reglemente; samt

N:o 88, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd, och dels inom Riksdagen väckta motioner i samma ämne.

Fördrogs å nyo Stats-Utskottets den 18 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 85 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt Faktoriträdgården i Örebro stad åsatta ränta, kronotionde och rotering.

Herr Montgomery Cederhielm: Kongl. Maj:t har förordnat att lägenheterna Norra och Södra Smedjebackarne äfvensom faktoriträdgården, hvilka i flera afseenden förut tillhört Långbro och Almby socknar, hädanefter skola i judicielt hänseende tillhöra Örebro stad samt från och med år 1876 jemväl i kameralt och kommunalt hänseende med staden fullständigt införlifvas. Dervid skulle det dock åligga staden att från nämnda tid och intill dess annorlunda varder förordnad till kronan betala den nämnda lägenheter åsatta ränta och kronotionde äfvensom att ansvara för och fullgöra dem åliggande roteringskyldighet medelst erläggande af vakansafgift. Nu föreslår Kongl. Maj:t, att Riksdagen måtte besluta, att denna ränta, kronotionde och rotering måtte, mot det att lägenheterna försättas i lika skattskyldighet till staten, som öfriga delar af Örebro stad, eftergifvas. Frågan är mycket kort citerad i Utskottets betänkande, men har varit föremål för omsorgsfull utredning, såsom synes af Kongl. Maj:ts i ämnet afåtna nådiga proposition N:o 20, och jag skall bedja att ur denna proposition endast få anföra några ord af hvad Kammarkollegium efter sin utredning af frågan yttrat. Kollegium säger: "Kollegium hemställer lika med stadsfullmäktige i underdånighet, att Smedjebackarne och Faktoriträdgården måtte medelst nådig framställning till Riksdagen försättas i lika skattskyldighet till staten med den öfriga staden och således befrias från den dem åsatta ränta, kronotionde och rotering, emedan, om än icke antagas kunde, hvad stadsfullmäktige uppgifvit, att statsverket derigenom skulle genast erhålla större eller ens lika stora inkomster af dessa lägenheter som nu, det dock blott innefattade en gärd af enkel rättvisa emot dem, om de frikändes från utskylder, som aldrig bort dem drabba, och, hvad särskildt anginge roteringen, de blott borde deltaga lika med den öfriga staden i dess båtsmanshåll."

Kammarkollegium har nemligen visat, att det vore ganska tvifvelaktigt, om denna skatt någonsin bort åsättas dessa lägenheter, och

har derföre ansett det vara en gärd af rättvisa, om de derifrån befriades. I förbigående får jag nämna, att beloppet af dessa skatter, nemligen ränta, kronotonde och roteringsskyldighet tillsammans, uppgår till 179 kronor 76 öre. Detta är således den statsinkomst, som skulle gå förlorad genom ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Stats-Utskottet har emellertid afstyrkt bifall till förslaget på den grund, såsom Utskottet säger, "att denna fråga angår eftergift af grundränta, kronotonde och roteringsskyldighet samt förty icke lämpligen bör annorledes än i sammanhang med den angående sättet och villkoren i allmänhet för afskaffande af berörda skyldigheter afgöras". Det synes mig dock vara nog långsökt att vilja förena denna obetydliga fråga, som blifvit så noga utredd, med den stora frågan om afskaffande af grundskatterna, och då härtill kommer, att dylika eftergifter ganska ofta beviljats städer — vi veta t. ex. huru kronans mark upplåtits till åtskilliga städer utan någon särskild afgift, tror jag äfven, att det vore skäl att bifalla, hvad här föreslagits, helst förslaget blifvit så varmt förordadt af alla vederbörande, som haft med frågans utredning att göra. Jag hemställer, att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets betänkande, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 18 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 32, i anledning af väckta förslag om förändrad lydelse af 58 och 110 §§ i Kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866.

Herr von Möller: Vid sista riksdagen aflät Lag-Utskottet ett nästan ordagrannat lika lydande betänkande som det föreliggande, och det blef af Kammaren utan votering afslaget. I dag på förmiddagen har Andra Kammaren afslagit det nu föredragna betänkandet, och jag vill derföre inskränka mig att yrka afslag å detsamma, då jag icke förmodar, att denna Kammare ändrat åsigt sedan sista riksdagen

Herr von Gegerfelt: Jag är förekommen af den siste talaren och tager för gifvet, att Kammaren vidhåller sitt förra beslut.

Herr Caspersson: Jag får anmäla, att jag icke i Lag-Utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, och förenar mig med de föregående talarne, som yrkat afslag.

Grefve Mörner, Oscar: Ehuru jag hyser den förhoppning, att, om det kunde leda till någon åtgärd, Kammaren i år skulle biträda Lag-Utskottets förslag, så likväl, då saken redan är fallen genom Andra Kammarens beslut, finner jag mig icke böra något yrkande framställa.

Herr von Koch: Jag anhåller att genom sekreteraren erhålla upplysning, huruvida detta betänkande är af Andra Kammaren afslaget.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att någon under rättelse om Andra Kammarens i ämnet fattade beslut ännu icke ankommit.

Herr von Koch: Ehuru det är osäkert, om det kan leda till något resultat vid denna riksdag att nu bifalla detta betänkande, vill jag likväl säga, att jag nyligen under den tid, jag vistats på landet, kommit underfund med, att en mindre ändring i den föreslagna syftningen är billig, om icke annat åtminstone på sådana ställen, der det vid föregående enskifte endast stiftats inegor, eller de gamla odalegorna. Sedermera har det sökts laga skifte på de öfriga utegorna, hvilka icke varit upptagna såsom odalegor, men som blifvit så uppodlade, att de ofta innefattat större rymd af åker och äng än de gamla odalegorna. Derigenom har det inträffat att vid laga skifte man, hvad jag förut då denna fråga förevarit icke uppmärksammat, icke skiftat annat än det som förut var upptaget såsom utmark, och derigenom hafva egorna blifvit förlagda i så många små lotter, att de utgöra det största hinder för brukningen och stor olägenhet vid stängelskyldighetens fullgörande. När detta ämne af någon i framtiden åter upptages, vill jag hafva fäst uppmärksamheten på, att man skulle kunna inskränka sig att begära, åtminstone i sådana fall, der genom två särskilda skiften i samma byalag det blifvit ett större antal skiften, än som i skiftesförfattningen för närvarande är afsedt eller tillåtet, att den rätt till egouthyte, som nu är stadgad i § 56 skiftesstadgan, måtte blifva medgifven. Jag tror ock, att det vore skäl att tänka på, om icke de af Utskottet påpekade förhållanden, att en mängd nya egor genom jernvägsanläggningar, sjösänkningar och vattenafledningar fått orimliga figurer, skulle lätt kunna hjälpas genom egouthyte. Jag vill emellertid för närvarande icke göra något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Grefven och Talmannen uppstod samt aflägsnade sig; oc leddes Kammarens förhandlingar under den återstående delen af sammanträdet utaf Herr vice Talmannen.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga-Utskotts den 18 och 19 dennes bordlagda betänkande N:o 12, i anledning af

Andra Kammarens beslut om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående beredande af undervisning åt döfstumma.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Peyron* under åtta dagar från den 22 dennes.

Hans Excellens Herr Grefve Sparre erhöll ordet och yttrade:

Herr vice Talman! Kammarens samtliga vid denna riksdag närvarande ledamöter hafva öfverenskommit att låta måla ett porträtt af dess högt ärade och vördade Talman, Herr Grefve Lagerbjelke. Derjemte uppdrog Kammaren åt fem komiterade Herr Friherre Louis De Geer, Herrar Lagerstråle och von Ehrenheim, Friherre Nordenfalk och mig att draga försorg om verkställigheten af nämnda beslut. Komiterade hafva sökt att efter bästa förmåga fullgöra detta förtroende och jag ber få anmäla, att den artist, som fått sig uppdraget att måla detta porträtt, redan medhunnit en ganska god del deraf. Då det likväl omöjligt kan blifva färdig före Riksdagens slut, samt det icke kan tillkomma komiterade att förordna, utan Kammarens bifall, om porträttets uppställning i Kammaren, får jag å komiterades vägnar hemställa, att Kammaren måtte besluta dels att Herr Grefve Lagerbjelkes porträtt, sedan det blifvit färdigt, skall uppsättas i denna Kammare, samt dels att, om detta bifalles, komiterade må bemyndigas att, i samråd med konstnären, utse den plats inom Kammaren, der uppsättningen af porträttet skall tills vidare ske.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Anmäldes och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 13, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssockertillverkningsmedlen; hvarefter Kammaren, uppå Herr vice Talmannens hemställan, beslöt, att detta betänkande skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.